

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

19

1925

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

BAS. N. GRÉGORIADÈS

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΟΙ ΔΟΥΚΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ*

Ἐπὶ τὸν μέσον αἰῶνα τοῦ βίου ῥωμαντικῶς περιπετείας, ἀγνώστους ἴσως εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ἕως μετὰ μακρὰ ἔτη λησιμονημένη τις δέσμη γραμμάτων ἐπιχύση ἀκτῖνα φωτὸς εἰς περίοδον τέως θεωρουμένην ὡς ἐστερημένην συμβάντων καὶ ἀσίμαντον. Τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας, ἣν πρῶτος ἐξέδηκεν ὁ Ἄγγλος Φίγγλεϋ ἐν τῇ πολυτόμῳ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ὑπὸ

* Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Quarterly Review τοῦ 1907 τ. 97 κ. ἔ. Ὡς κυριώταται δὲ πηγαὶ τῆς πραγματείας ταύτης ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αἱ ἑξῆς:

1. I libri Commemorativi. Τόμοι Α'—Ζ'. Ἐκδ. Predelli. Ἐν Βενετίᾳ. Reale Deputazione Veneta di Storia patria. 1876—1903.

2. Libro de las Fechos et Conquistas del Principado de la Morea. Ἐκδ. A. Morel-Fatio. Ἐν Γενεύῃ 1885.

3. Antonio Rubio y Lluch, La Expedicion y Dominacion de los Catalanes en Oriente. Los Navarros en Grecia, Ἐν Βαρκελώνι. 1887.

4. F. Guardione Sul Dominio dei Ducati di Atene e Neopatria dei Re di Sicilia. Ἐν Πανόρμῳ. 1895.

5. Chronik des Edlen En Ramon Muntaner. Ἐκδ. Καρόλου Lanz. Ἐν Στουτγάρτη. 1844.

6. Ἐπ. Σταματιάδου. Οἱ Καταλάνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐν Ἀθήναις. 1869.

7. G. Thomas, R. Predelli Diplomatarium Veneto-Levantinum. Ἐν Βενετίᾳ. Reale Deputazione Veneta di Storia patria. 1880—1899.

8. K. Hopf De Historiae Ducatūs Atheniensis fontibus. Ἐν Βόννη. 1852.

9. Antonio Rubio y Lluch Catalunya a Grecia. Ἐν Βαρκελώνι. 1906.

10. Σπυρ. Π. Λάμπρου. Ἐγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν (Τόμος Γ' τῆς μεταφράσεως τῆς τοῦ Φερδ. Γρηγοροβίου Ἱστορίας τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας. Ἐν Ἀθήναις 1906).

τῶν Ρωμαίων κατακτήσεως μέχρι τῶν καὶ ἡμῶν χρόνων. Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐξεδόθησαν πολυάριθμα ἔγγραφα καὶ πολλὰ πλείονα ἐκδίδονται νῦν, συμπληροῦντα τὴν εἰκόνα τῶν μεσαιωνικῶν Ἀθηνῶν, οἷον διέγραψεν αὐτὴν ἐκεῖνος δι' ὀλίγων ἀριστοτεχνικῶν γραμμῶν. Καὶ ἐξητάσθησαν μὲν χείρην ἐρεῦνης ἡ Βαρκελώνη καὶ ὁ Πάρισις, προέσχον δὲ πλουσίαν συγκομιδὴν τὰρχεῖα τῆς Βενετίας, πάντες ἤνεργε δὲ τὸ Μεδιόλανον τὸ μερίδιον αὐτοῦ, περίεργον δὲ ἀκλόνητον ἀθηναϊκῶν θρύλων συνεκόμισε φιλόπονος καὶ φιλότιμος Πάρισις Ἑλληνας [ὁ κ. Δημήτριος Καμπούρογλος]. Γινώσκωμεν δὲ ὅτι εἴτε ποτὲ τῆς παροῦσας ἱστορίας τῆς ὀνομαστῆς πόλεως ἐπὶ τῶν Γάλλων, Καταλωνίων καὶ Φλωρεντίνων αὐτῆς δυναστῶν, καὶ ἐπέστη ἡ ἰσχυρὰ ἐκτετατῆσαι πρὸ τοῦ ἀγγλικῶν καινοῦ τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν τούτων. Ἡ δὲ παροῦσα πραγματεία ἔχει θέσει τὰς δύο πρώτας τῶν τριῶν τούτων περιόδων.

Ἡ ἱστορία τῶν φραγκοκρατουμένων Ἀθηνῶν ἄρχεται ἀπὸ τῆς τετάρτης σταυροφορίας. Αὐτὴ τῆς συνθήκης τῆς διανομῆς, δι' ἧς ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία κατενεμήθη εἰς τοὺς Λατίνους πορθητὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ στρατιὰ τῶν σταυροφόρων, ἧς ἀρχηγὸς ἦτο ὁ μαρκίων τοῦ Μομφερράτου Βοιφάτιος, ἔλαβεν «τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τοῦ ἐδάφους τῶν Μεγαρίων», ἢ τε Ἀττικὴν δὲ καὶ ἡ Βοιωτία συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ βραχύβιον βασίλειον τῆς Θεσσαλονίκης, οὗ βασιλεὺς ἀνεδείχθη ὁ Βοιφάτιος. Μεταξὺ δὲ τῶν πιστῶν ἀκολούθων τῶν συνοδευσάντων αὐτὸν κατὰ τὴν θριαμβευτικὴν αὐτοῦ προέλασιν διὰ τῶν νέων αὐτοῦ κτήσεων ἦτο καὶ ὁ Ὀθων Δελαρός, υἱὸς Βουργουνδίου εὐπατορίδου, ὅστις εἶχε παρόσχει εἰς αὐτὸν ἀξιόλογον ὑπηρεσίαν βοηθήσας εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῆς σοβαροῦς διενέξεως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πρώτου Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ὅστις ἔπειτα διεπραγματεύθη τὸν γάμον μεταξὺ τῆς θυγατρὸς τοῦ Βοιφάτιου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ αὐτοκράτορος Βαλδουίνου Α'. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς τῆς Θεσσαλονίκης παρεχώρησε τῷ 1205 τὴν ὀνομαστοτάτην τῶν πόλεων τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Οἷτω κατὰ τὰ λεχθέντα ὑπὸ ἐκπλήκτου Ἑσπερίου χρονογράφου «ὁ Ὀθων

1. Tafel—Thomas Fontes Rerum Austriacarum Μέρ. Β' Τόμ. ΙΒ' σ. 464—488

Δελαρός, υἱὸς Βουργουνδίου τινὸς εὐπατρίδου, ἔγεινεν ὡς ἐκ θαύματος δούξ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Θηβαίων». ¹

Ὁ χρονογράφος ἐσφάλλετο μόνον περὶ τῆς προσωνομίας, ἣν ἀπένειμεν εἰς τὸν καλότηχον Γάλλον, ὅστις δι' ἐκτάκτου φορᾶς τῆς τύχης εἶχε διαδεχθῆ τὰ παρελθόντα κλέα τῶν ἡρώων καὶ σοφῶν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Ὄθων μετριοφρόνως προσωνόμαζεν ἑαυτὸν Sire d' Athènes ἢ Dominus Athenarum, καὶ τὴν προσωνομίαν ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐμεγαλοποίησαν εἰς τὸ Μέγας κῦρ ἢ Μέγας κῦρις, ὃ δὲ Δάντης ἐν τῷ Καθαρηρίῳ μετέθηκεν αὐτὴν διὰ ποιητικοῦ ἀναχρονισμοῦ εἰς τὸν Πεισίστρατον. Καὶ σύγχρονοι μὲν μαρτυρίαι οὐδένα ποιοῦνται λόγον οἵαςδὴποτε ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ Ὄθωνος Δελαρός παρὰ τῶν Ἑλλήνων, οὐδ' ἦτο τοιαύτη τις πιθανή, ἐπειδὴ ὁ ὑπέροχος ἀνὴρ, ὅστις ἦτο τότε μητροπολίτης τῶν Ἀθηναίων, ὁ Μιχαὴλ Ἀκομινᾶτος, ἐγίνωσκεν ἄριστα, ὅτι ἡ Ἀκρόπολις δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιστῆ ἐπὶ μακρὸν εἰς στρατιὰν Ἑσπερίων. Ἀλλὰ μεταγενέστεροι Βενετοὶ συγγραφεῖς, παρορμώμενοι ἴσως ὑπὸ πατριωτικῆς ὀρμῆς, διέδωκαν διήγησιν, καθ' ἣν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέστειλαν πρεσβείαν, προσφέροντες τὴν πόλιν αὐτῶν εἰς τὴν Βενετίαν, ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτῶν ἐματαιώθη «οὐχὶ ἄνευ χύσεως αἵματος ὑπὸ τῶν ἐκ Καμπανίας ἀνδρῶν ὑπὸ τὸν αὐθέντην Δελαρός». ² Ἄν δὲ ταῦτα συνέβησαν, ὑπῆρξαν ἡ μόνη ἀπόπειρα ἣν ἐπεχείρησαν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἀττικῆς καθ' ὅλον τὸν αἰῶνα τῆς κυριαρχίας τῶν Γάλλων.

Αἱ κτήσεις τοῦ Ὄθωνος ἦσαν εὐρεῖαι, μετρούμεναι πρὸς τὸν μικρὸν κανόνα τῆς πολιτικῆς μονάδος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. Τὸ βουργουνδιακὸν κράτος τῶν Ἀθηναίων περιελάμβανεν τὴν Ἀττικὴν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Μεγαρίδα καὶ τὴν χώραν τῶν ἀρχαίων Ὀπουντίων Λοκρῶν πρὸς βορρᾶν. Πρὸς δὲ τὰ νότια τοῦ Ἰσθμοῦ οἱ ἐπίτροποι τοῦ Μεγάλου κῦρ διώκουν τὰ σπουδαῖα κάστρα τῆς Ναυπλίας καὶ τοῦ Ἄργους, αἵπνες πόλεις εἶχον παραχωρηθῆ εἰς τὸν Δελαρός τῷ 1212 ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας Γοδοφρείδου Α' ἐπ' ἀνταμειβῆ τῆς

1. Albericus Trium Fontium «Chronicon» Τόμ. Β' σ. 439

2. A. Dandolo Chronicon Venetum παρὰ τῷ Muratori (Regum Italicarum Scriptores Τόμ. ΙΒ' σ. 335).—L. de Monacis Chronicon σ. 143.—Stefano Magno παρὰ τῷ Hopt (Chroniques gréco-romanes σ. 179).

βοηθείας ἦν οὗτος παρέσχε πρὸς ἄλλωσιν αὐτῶν, ἔκτοτε δὲ κατείχοντο ὑπὸ τοῦ Ὀθωνος καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἐπὶ ἓνα αἰῶνα ὡς τιμάρια τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας. Ὁ Ἰταλὸς μαρκίων τῆς Βοδονίτσης ἐν τῷ βορρᾷ καὶ ὁ αὐθέντης τῶν Σαλώνων πρὸς δυσμὰς ἦσαν οἱ γείτονες τοῦ κυριάρχου τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ὁ τῶν Σαλώνων ἀπέβη ἐν τῷ κατόπιν χρόνῳ ὑποτελής αὐτοῦ. Βοδονίτζα καὶ Σάλωνα ἦσαν κατὰ ταῦτα οἱ προμαχῶνες τῶν Ἀθηνῶν ἐναντίον τῆς ὀσημέραι ἐπεκτεινομένης δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων δεσποτῶν τῆς Ἡπείρου. Οὕτω κείμεναι εἶχον αἱ μεσαιωνικαὶ Ἀθῆναι τοῦλάχιστον τέσσαρα ἐπίνεια, τῆς Λιβαδόστραν ἦν οἱ Φράγκοι ἐκάλουν Rive d'ostre παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὅπου ἀπεβιβάζοντο οἱ συγγενεῖς τοῦ Ὀθωνος, ἢτε κατέπλεον ἐκ Γαλλίας, τὸν λιμένα τῆς Ἀταλάντης ἀπέναντι τῆς Εἰβοίας, τὸν ὠραῖον ὄρμον τῆς Ναυπλίας καὶ τὸν περιώνυμον Πειραιᾶ, γνωστὸν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς φραγκοκρατίας ὑπὸ τὸ ὄνομα Porto Leone ἀπὸ τοῦ κολοσσιαίου λιθίνου λέοντος τοῦ σήμερον ἰσταμένου ἔξωθεν τοῦ Νεωρίου (Arsenale) τῆς Βενετίας, ὅστις τότε ἐφρούρει τὸν εἰσπλουν τοῦ λιμένος τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἶνε δέ, οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, παράδοξον, ὅτι οἱ Βουργούνδιοι δυνάσται τῶν Ἀθηνῶν οὐδαμῶς ἢ ἐλάχιστα ἐπειράθησαν νὰ πῆξωσι στόλον, κυρίως ἐπειδὴ Λατῖνοι πειραταὶ ἐλυμαίνοντο τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς, καὶ πλοῦς ἀνὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον ἐχαρκτηρίζετο ὡς ἀποδημία εἰς τὸν Ἀχέροντα.¹

Ὁ Ὀθων, ἐστερημένος ἀρχαιομαθείας καὶ μὴ συγκινοῦμενος ὑπὸ τῶν ἐνδόξων ἀναμνήσεων τῆς πόλεως, ἀπέσχεν ἀπὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ τὸ πρότυπον τοῦ πολιτεύματος τῆς νέας αὐτοῦ πολιτείας ἐν τοῖς νόμοις τοῦ Σόλωνος. Καθ' ἃ οἱ ἄλλοι Φράγκοι δυνάσται τῆς Ἀνατολῆς, ἀπεδέχθη τὴν «Βίβλον τῶν συνηθειῶν τῆς αυτοκρατορίας τῆς Ρωμανίας», κώδικα στηριζόμενον ἐπὶ τῶν πολυθρῦλῶν Ἀσσιζῶν τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀλλ' ἡ τιμαριωτικὴ κοινωνία ἢ οὕτως ἐγκαθιδρυθεῖσα ἐν Ἀττικῇ ἦτο λίαν διάφορος τῆς ὑφισταμένης ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Ἀχαΐας ἢ ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Αἰγαίου. Ὁ Μέγας κῦρ τῶν Ἀθηνῶν εἶχε παρεξευγμένον εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ τὸ πολὺ ἓνα μόνον ἐξέχοντα εὐπατρίδην, τὸν ἡγέτην τοῦ ὀνομαστοῦ οἴκου Σαιντομέρ. Εἶνε δέ φανερόν ἐκ τῆς σιγῆς ἀπασῶν τῶν

1. Miklosich und Müller Acta et Diplomata graeca Medii Aevi III 61.

πηγῶν, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς κτήσεις τοῦ Ὀθωνος ἐγκατασταθέντες Βουργουνδιοὶ ἦσαν ἄνδρες ὑποδεεστέρας ἢ αὐτὸς κοινωνικῆς θέσεως· ἀποδεικνύεται δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῆς οἰκείας ἐλλείψεως ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ τῶν βαρωνικῶν ἐκείνων κάστρων τῶν συχνωτάτων ἐν Πελοποννήσῳ.

Καὶ ὑπότινα μὲν ἔποψιν ἡ αὐτὴ τῶν Ἀθηῶν ἐπὶ τοῦ Ὀθωνος Δελαρός ὁμοίαζε πάντως πρὸς τὴν σημερινὴν αὐτὴν τοῦ βασιλέως Γεωργίου, κατὰ τοῦτο κυρίως, ὅτι, ἐξαιρουμένων τῶν μελῶν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ οἴκου, οὐδὲ εἰς ὑπῆρχεν μεθ' οὗ ἡδύνατο ὁ δυνάστης γὰρ συμπτῶν ἰσοτίμως. Ἀλλὰ καθ' ἃ ἐν ταῖς σημεριναῖς Ἀθήναις, οὕτω καὶ ἐν ταῖς μεσαιωνικαῖς, ἡ οἰκογένεια τοῦ κυριάρχου ἦτο ἰσχυρῶς πολυάριθμος, ὥστε γὰρ ποτελῆ ἰδίαν κοινωνίαν. Οὐ μόνον δ' Ὀθων ἐνυμφεύθη Βουργουνδίαν ἐπίκληρον, ἐξ ἧς ἀπέκτησε δύο υἱούς, ἀλλὰ καὶ τὰ γένηματι τῆς ἐκκλητικῶς ἐξαιρέτου αὐτοῦ τύχης προσείλκυσαν εἰς τὴν γέναν ἐν Ἑλλάδι γῆν τῆς ἐπαγγελίας διάφορα μέλη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐκ τῆς πατρίου Βουργουνδίας. Οἱ τοὶ δ' ἀναμνηστικῶς ἔλαβον μερίδιον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἅτινα εἶχον περιέλθει εἰς τὸν εὐτυχῆ αὐτῶν συγγενῆ. Καὶ προσφιλῆς μὲν ἀνεψιός, ὁ Γουιδων, διενεμήθη μετὰ τοῦ θείου τὴν ἀρχὴν τῶν Θηβῶν ἄλλος δὲ ἀπώτερος συγγενῆς ἔγεινε φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀμφότεραι αἱ πόλεις, αἱ τε Ἀθήναι καὶ αἱ Θῆβαι, ἔγειναν ἔδρα Λατίνων ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἀντὶ τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ἐκκλησίᾳ Παναγίας τῆς Ἀθηναϊκῆς, ὡς ἐκαλεῖτο τότε ὁ Παρθενῶν, Γάλλος καλούμενος Βεράρδος, ἴσως ὁ ἐκκλησιάρχης τοῦ ἰδίου εὐκτηρίου τοῦ Ὀθωνος, ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν καθολικῶν ἱεραρχῶν τῆς πόλεως. Ὁ δὲ τελευταῖος Ἑλλήν Μητροπολίτης ἀπεχώρησε περίλυπος ἐκ τῆς διαρπασθείσης καθεδρικῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν νῆσον Κέα, ἐξ ἧς ἡδύνατο ἀκόμη γὰρ βλέπει τὰς παραλίας τῆς προσφιλοῦς Ἀττικῆς, καὶ ἐπὶ δύο σχεδὸν αἰῶνας οἱ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι διάδοχοι αὐτοῦ οὐδέποτε πλέον ἐπεσκέφθησαν τὸν ὑπὸ σφετεριστῶν κατεχόμενον θρόνον αὐτῶν. Οἱ δ' Ἕλληνες ἱερεῖς οἱ διαμείναντες ἐν τῇ πόλει ἐτέλουν τὴν λειτουργίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ ἐγγύς τῆς ῥωμαϊκῆς ἀγορᾶς, ἣτις ἐπὶ τῆς τουρκοκρατίας μετεβλήθη εἰς τζαμίον καὶ μέχρις ἐπ' ἐσχάτων ἔπειτα ὑπεβιβάσθη εἰς στρατιωτικὸν ἀρτοποιεῖον. Ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ πάπας Ἰννοκέντιος Γ' παρεχώρησεν εἰς τὸν καθολικὸν ἀρχιεπίσκοπον τὰρ-

χαῖα δικαιώματα τοῦ ὀρθοδόξου μητροπολίτου ἐπὶ τῶν ἕνδεκα εἰς αὐτὸν ὑποταγμένων ἐπισκόπων καὶ ἐπεκύρωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν πλὴν ἄλλων κτήσεων τὰς ἐν Φυλῇ καὶ Μαραθῶνι, ὅπου διεσώζετο ἀκόμη τὸ ἀρχαῖον ὄνομα.

Ἡ ἀναγέννησις τῆς θείας χάριτος, ἔγραψεν ὁ ἐνθουσιώδης πάπας πρὸς τὸν Βεράρδον, δὲν ἠνέχθη, ὅπως ἐκπέσῃ ἡ ἀρχαία δόξα τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ ἀκρόπολις τῆς ὀνομαστοτάτης Παλλήδος κατεδέχθη γ' ἀποβῆ ἡ ἔδρα τῆς ἐνδοξοτάτης Μητρὸς τοῦ Θεοῦ. Εὐλόγως δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν τὴν πόλιν ταύτην Καριαθ-σεφῆ ἐπειδὴ ὅτε ὁ Γοθωνιὴλ εἶχεν ὑποτάξει αὐτὴν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Χάλεβ, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν Ἀσχά, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, ὡς σύζυγον.¹

Ἄλλ' ὁ Γοθωνιὴλ τῶν Ἀθηνῶν, ὃν ὑπηνίσσετο διὰ τῆς παρονομασίας ταύτης ὁ πάπας, ἀνεδείχθη, καθ' ἃ καὶ ἄλλοι φράγχοι δυνάσται τῆς Ἑλλάδος, ὀδυνηρὰ βάσανος τῆς ἁγίας ἔδρας. Καὶ δὴ ὁ Ὄθων ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του νὰ δωρῶσιν ἢ νὰ κληροδοτῶσι τὰς κτήσεις αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰσέπραττε φόρους παρὰ τοῦ κλήρου καὶ δὲν ἔδειξε διάθεσιν νὰ πληρόνη δεκάτην, ἢ νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς τοιαύτην πληρωμὴν τὸν λαὸν αὐτοῦ. Τέλος συνετάχθη τῷ 1210 Κογκορδάτον μεταξὺ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς πολιτείας, συνομολογηθὲν ἐν συνελζύσει συγκληθείσῃ ὑπὸ τοῦ Λατίνου αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἐρρίκου ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Ραβεννίκης πλησίον τῆς Λαμίας, εἰς ἣν παρέστησαν ὁ Ὄθων καὶ ἅπαντες οἱ κύριοι φεουδαλικοὶ δυνάσται τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦ Κογκορδάτου ἐκείνου συμφωνήθη, ὅπως ὁ κλῆρος καὶ ἀμφότεραι αἱ κυριαρχίαι πληρώσωσι τὸν ἀρχαῖον Βυζαντινὸν δασμὸν εἰς τὰς λαϊκὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἐπ' ἀνταλλάγματι ἅπασαι αἱ ἐκκλησῖαι, αἱ μοναὶ καὶ ἄλλαι ἐκκλησιαστικαὶ κτήσεις ἐπιτραπῶσιν εἰς τὸν Λατῖνον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐλεύθεραι πάσης τιμωριωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ Ὄθων ὑπῆρξε προσηλωμένος μετὰ μείζονος πίστεως πρὸς τὴν αὐτοκρατορίαν ἢ πρὸς τὸν παπισμὸν. Ὅτε οἱ Λαγγοβάρδοι εὐ-

1. Innocentii III Epistolae τόμ. ΙΑ' 111—113, 238, 240, 152, 256.

πατρίδαί τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βουργατίου ἐπειράθησαν ν' ἀποτινάξωσι τοὺς δεσμοὺς ὑποτελείας τοὺς συνδέοντας τὸ βασίλειον ἐκεῖνο πρὸς τὸν Λατῖνον αὐτοκράτορα, ὃ Ὄθων συνετάχθη μετὰ τοῦ Ἐρρίκου, καίτοι ἡ πρὸς αὐτὸν ἀφοσίωσις ἔγεινεν αἰτία τῆς προσωρινῆς ἀπολείας τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ, τῶν Θηβῶν. Ἀντήμειψε δ' αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ Ἐρρίκος δι' ἐπισκέψεως τῶν Ἀθηνῶν, ἃς δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῆ ἄλλος αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν καὶ ἃς πρὸ δύο αἰῶνων Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος εἶχε προσφέρει τὰς δεήσεις αὐτοῦ καὶ τὰς εὐχαριστίας ἐν τῇ μεγίστῃ πιασῶν τῶν μητροπόλεων. Ὡς ὁ Βασίλειος, οὕτω καὶ ὁ Ἐρρίκος εἶχε δεηθῆ «ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, ὅστις ἐκαλεῖτο τῆς Παναγίας» καὶ ἔτυχε παρὰ τοῦ ξενίζοντος αὐτὸν «πίσης τιμῆς ἢν ἠδύνατο νὰ παρίσχη ¹». Μόνον δ' ἀπαξ καὶ πάλιν αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκλινε τὸ γόνυ ἐν τῷ Παρθενῶνι, ἀλλὰ τότε δὲν ἦλθεν ὡς πορθητῆς, ἀλλ' ὡς φυγῆς.

Τὸν Μέγαν κῦρον δὲν ἐνέπνεεν ἡ εἰδυλλιακὴ σκέψις, ὅτι ἦρχε τῆς πόλεως τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὅτε εἰσέδυσσε τὸ γῆρας, ἠσθιάνθη, καὶ ἃ οὐκ ὀλίγοι ἄλλοι βαρῶνοι τῶν τῆς κατακτίσεως, ὅτι θὰ ἦτο ἐφετὸν νὰ διανύσῃ τὴν ἐσπέραν τοῦ βίου ἐν τῇ γενετείῳ, καὶ τῷ 1225 ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Βουργουνδίαν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν υἱῶν, ἀφείς ἐν Ἑλλάδι ὡς διάδοχον τὸν ἀνεψιόν. Ἐπὶ τῆς συνετῆς ἀρχῆς τοῦ διαδόχου τούτου ἡ ἀθηναϊκὴ πολιτεία ἔτυχεν ἐξαιρετικῆς εὐημερίας. Αἱ Θῆβαι, ὅπου ἠδρυσεν ὁ Γουίδων μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, τοῦ μεγάλου οἴκου Σαιντομέρ, εἶχον ἀνακτήσει μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας φήμης ὡς κέντρον τῆς μεταξουργίας. Ἰουδαῖοί τε καὶ Γενοῦήνσιοι εἶχον παροικίας ἐν τῇ πόλει καὶ οἱ πολύτροποι ἐκ Γένουης ἔμποροι διέπραξαν μετὰ τοῦ νέου δυνάστου ἔμπορικὴν συνθήκην, ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἴδιον πρῶξενον, ἴδιον δικαστήριον καὶ ἴδια κτίρια ἐν τε Θήβαις καὶ ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληγες ἀφελήθησαν ἐκ τῆς πεφωτισμένης διοικήσεως τοῦ κυριάρχου. Μοναχὸς Ἕλληγ κατασκεύασε κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὴν ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ

1. Henri de Valenciennes έκδ. Paulin Paris κεφ. XXXV.

Ἐπισημειωθέντος ἡμετέρου μονῆν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Κυνηγοῦ, ἧς προεΐται μνεΐαν κίων ἔτι καὶ νῦν ἰστάμενος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς Μαραθῶνα. Ἄλλος δὲ τις ἔκτισε τὴν ἑτέραν τῶν δύο ἐκκλησιῶν τοῦ κομποῦ μικροῦ μοναστηρίου τῆς Παναγίας τοῦ Αὐλῶνος, κειμένου οὐ μακρὰν τοῦ φρουρίου τῆς Φυλῆς. Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη αἱ Ἀθηναὶ ἀπῆλυσαν βαθείας εἰρήνης, ἕως πόλεμος ἀδελφοκτόνος μεταξὺ τοῦ Γουλιέλμου Βιλλαρδουΐνου, τοῦ φιλοσόφου ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας, καὶ τῶν μεγάλων βαρῶνων τῆς Εὐβοΐας περιέπλεξε τὸν Γουίδωνα εἰς τὴν διαφορὰν αὐτῶν. Ὁ ἡγεμὼν ἐκάλεσε τὸν Γουίδωνα, ἅτε ὄντα ὑποτελῆ αὐτοῦ ὡς κύριον τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ναυπλίας, νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Γουίδων, καίπερ δεσμευόμενος οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ὑποτελείας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ γάμου μετὰ τινος ἀνεψιᾶς τοῦ Γουλιέλμου, ἠρηθή νὰ παράσῃ εἰς αὐτὸν ἐπικουρίαν καὶ ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο, ὅπως βοηθήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἡγεμόνος. Ὁ δὲ Βιλλαρδουΐνος ἀπήντησεν ἐπιδραμῶν τὰς κτήσεις τοῦ ἀνεψιοῦ. Ἐκβιάσας τὴν Κακὴν Σκάλαν, [τὸ Πλάγιον κακὸν τῶν Βυζαντινῶν], τὴν στενὴν ἐκείνην δύσφημον ὁδὸν τὴν ἀγούσαν κατὰ μῆκος τῆς βραχῶδους ἀκτῆς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου πρὸς τὰ Μέγαρα, συνήντησε τὴν στρατιάν τοῦ Γουίδωνος εἰς τὰ στενὰ τοῦ ὄρους Καρούδι κατὰ τὴν πρὸς τὰς Θήβας ὁδόν. Ἐκεῖ αἱ φραγγοκρατούμεναι Ἀθηναὶ καὶ ἡ φραγγοκρατουμένη Σπάρτη ἀντετάχθησαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων. Ὁ κῦρ τῶν Ἀθηνῶν ἠττήθη καὶ ἔφυγεν εἰς τὰς Θήβας, ὅπου ἔτυχεν εἰρήνης, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐμφανισθῆ ἐνώπιον τῆς ὑψηλῆς Κούρτης τῆς Ἀχαΐας καὶ νὰ ὑποστῆ οἰανδήποτε ποινήν, ἣν αὕτη ἠθέλεν ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν ὡς ἄραντα ὄπλα ἐναντίον τοῦ ἡγεμόνος.

Ἡ ὑψηλὴ Κούρτη συνήχθη ἐν Νυκλίῳ πλησίον τῆς Τεγέας, καὶ ὁ κῦρ τῶν Ἀθηνῶν, συνοδευόμενος ὑπὸ πάντων αὐτοῦ τῶν ἱππότην ἐπεφάνη μεγαλοπρεπῆς πρὸ τῶν συνηθροισμένων βαρῶνων. Τοιαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐμπορηθεῖσα εἰς αὐτοὺς αἴσθησις, ὥστ' ἐδήλωσαν, ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ κρίνωσιν ἄνδρα οὕτω μέγαν καὶ ἐποίησαντο ἔφεσιν τῆς ἀποφάσεως εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβίκον τὸν Ἁγίον, τὸν φυσικὸν προστάτην τῶν Γάλλων εὐπατριδῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ δὲ ἱπποτικὸς ἐκεῖνος μονάρχης ὑπέβαλε τὸ ζήτημα εἰς τὸ ἐν Παρισίοις παραλαμῆντον, ὅπερ ἀπεφάσισεν, ὅτι ὁ Γουίδων κατὰ τύπους μὲν ἦτο ἔνοχος, ἀλλ' ὅτι ἡ ἐνόχλησις

καὶ αἱ δαπάναι τῆς μακροῦς αὐτοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν ἀποδημίας ἦσαν ἐπαρκεστάτη τιμωρία τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ. Ἐπιθυμῶν δ' ὁ Λουδοβίκος Θ' νὰ ἐπιδείξῃ εἰς αὐτὸν δεῖγμα τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ εὐνοίας, ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ τὴν προσωνυμίαν δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἣς, καθ' ἃ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ὑπῆρχε προηγουμένον ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ἡ δὲ δουκικὴ προσωνυμία, ἣν ἔφερον ὁ Γουίδων καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἀπέβη ὀνομαστὴ ἐν τε τῇ λογοτεχνίᾳ καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ὁ Λάντης, ὁ Βοκκάκιος, ὁ Chaucer καὶ ὁ Σαικσπείρος ἀπέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸν Θησέα καὶ ὁ Καταλώνιος χρονογράφος Μουντάνερ εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἐν τούτοις ὁ τροχὸς τῆς τύχης περιστραφεὶς ἐξεδίκεσε τὸν δοῦκα τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ τέως νικηφόρος αὐτοῦ ἐχθρὸς, περιπλακείς εἰς ἐμφύλιον ἀγῶνα μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων ἐλληνικῶν πολιτειῶν τῆς Νικαίας καὶ τῆς Ἡπείρου, εἶχε συλληφθῆ ἀιχμαλώτος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, καὶ τὸ ἄνθος τῶν ἵπποτῶν τῆς Ἀχαΐας ἢ εἶχε φονευθῆ ἢ ἐτήκετο ἐν ταῖς εἰρκταῖς τῆς Λαμψάκου. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, οἱ ἐπιζήσαντες προσήνεγκον εἰς τὸν Γουίδωνα τὴν ἐπιτροπείαν τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀχαΐας, ἣν ἀπεδέχθη θριαμβευτικῶς. Ἀλλὰ πρὶν ἢ παρέλθῃ πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς αὐτοῦ ἄλλο πλῆγμα κατηνέχθη κατὰ τῶν Φράγκων. Καὶ δὴ ἡ Λατινικὴ αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατελύθη, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Βαλδουῖνος Β', ἀκτίμων καὶ ἐξόριστος, ἐδέχθη χαίρων φιλοξενίαν ἐν τῇ Καδμείᾳ τῶν Θηβῶν καὶ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Οὕτως ἐπὶ τοῦ σεπτοῦ ἐκείνου βράχου διεδραματίσθη ἡ τελευταία θλιβερὰ σκηνὴ τοῦ δράματος τῆς βραχυβίου αὐτοκρατορίας τῆς Λατινικῆς Ἀνατολῆς.¹

Ἀναζωπυρηθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγος ἔβαλε πλέον κατὰ νοῦν ν' ἀνακτήσῃ τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἠξίωσε τὴν εἰς αὐτὸν παραχώρησιν τῶν τριῶν ὀχυρωτάτων πόλεων τῆς χερσονήσου ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ αἰχμαλώτου ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας. Χρέος τοῦ Γουίδωνος ὡς ἐπιτρόπου τῆς ἡγεμονίας ἦτο νὰ συγκαλέσῃ τὴν ὑψηλὴν κούρτην, ὅπως ἐξετάσῃ τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα. Ὁ δὲ παραλαμᾶς ἐκείνος, ὅστις συνεκροτεῖτο σχεδὸν ἐκ γυναικῶν

1. S a n u ' d o παρὰ τῷ H o p t Chroniques gréco-romanes σ. 136.

μόνον, ἐπειδὴ ἅπαντες οἱ ἐπιφανεῖς ἄνδρες εἶχον φονευθῆ ἢ ἦσαν δεσμῶται, ἀπεφάσισε παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Γουίδωνος, τὴν ἀποδοχὴν τῶν ὄρων τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ὁ Γουίδων, οὗ ἡ θέσις ἦτο δυσχερεστάτη, ὑπεχώρησε τέλος. Οὐχὶ δὲ μετὰ μακρὸν χρόνον ὁ πρῶτος δούξ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέθανε, συνειδῶς ὅτι εἶχε σωρεύσει ἀνθρώκας πεφυρακτωμένους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ ὑπερήφανος, ὅτι κατέλειπεν εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν Ἰωάννην πολιτείαν εὐδαιμονεστέραν πάσης ἄλλης τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ δὲ δεύτερος δούξ, ἀναδειχθεὶς ἦττον εὐτυχῆς τοῦ πατρός, περιεπλέχθη εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος πολέμους τοὺς διαρκέσαντας μακρὸν χρόνον ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ. Ὁ ἀκοίμητος γόνος τοῦ οἴκου τῶν Ἀγγέλων, ὅστις εἶχε δημιουργήσει ἰδίαν πολιτείαν ἐν τῷ ἀρχαίῳ κατὰ τὴν Φθιώτιν βασιλείῳ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ ἤρχε Ἑλλήνων καὶ Βλάχων ἐν ταῖς Νέαις Πάτραις, ἃς ἐκάλουν *La Patre* οἱ Φράγκοι, κειμέναις (ὅπου ἡ Ὑπάτη τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν νέων χρόνων) ἐν μέσῳ τῶν βραχιδῶν παρωρειῶν τῆς Οἴτης, ἔφυγεν ἰκέτης εἰς τὴν αὐλήν τῶν Θηβῶν καὶ προσέφερεν εἰς τὸν δούκα τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς Ἑλένης, ἤρκει μόνον νὰ θελήσῃ νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν ἐναντίον τῶν Παλαιολόγων. Ὁ δούξ, ὢν ποδαλγὸς καὶ ἀσθενικός, ἀπέκρουσε μὲν τὸν γάμον, ἀλλ' ὑπεσχέθη τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ἡγούμενος δ' ἐκκρίτου σώματος Ἀθηναίων ἵπποτῶν εὐχερῶς ἐνίκησε τὴν μεγάλως πολυαριθμοτέραν αὐτοκρατορικὴν στρατιάν, ἣν μετὰ περιφρονήσεως ἔχαρακτήρισε διὰ φράσεως, δεδανεισμένης ἐκ τοῦ Ἡροδότου, εἰπὼν «Πολὺς λαός, ὀλίγοι ἄνθρωποι». Ἐπ' ἀμοιβῇ δὲ τῆς νίκης ταύτης ἠξιώθη τῆς ὥραιας Ἑλένης ὡς νύμφης τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ Γουλιέλμου, ἡ δὲ προἴξ αὐτῆς, ἐν ἣ συμπεριλαμβάνετο ἡ ἀξιόλογος Λαμία, ἐπεξέτεινε τὴν δύναμιν τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηνῶν πρὸς βορρᾶν μέχρις αὐτῆς τῆς Θεσσαλίας. Ἀλλ' ὁ δούξ τῶν Ἀθηνῶν Ἰωάννης ἦτο προωρισμένον νὰ ὑποστῇ, καθ' ἃ ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἀχαΐας Γουλιέλμος, τὰς ποικιλωτάτας μεταβολὰς τῆς τύχης. Τραυματισθεὶς ἐν τινὶ μάχῃ πρὸς τοὺς Ἑλληνας καὶ τοὺς συμμάχους αὐτῶν Καταλωνίους ἔξωθεν τῶν τειχῶν τῆς Εὐβοίας, ἔπεσεν, ἐκ τοῦ ἵππου καὶ ἀπήχθη αἰχμάλωτος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ Η' δὲν προσηνέχθη πρὸς τὸν δούκα τῶν Ἀθηνῶν καθ' ἃ πρότερον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀχαΐας. Δὲν

ἠξίωσεν ἄττικόν ἔδαφος, ἀλλ' ἠορέσθη εἰς λύτρα 13,500 λιγῶν. Πολιτικοὶ δὲ λόγοι μᾶλλον ἢ μεγαλοφυχία ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς φαινομένης ταύτης ἀνακολουθίας. Ὁ φόβος ἐπιθέσεως Καράλου τοῦ Ἀνδηγαυοῦ, ἀνησυχία περὶ τῆς ἀκοιμῆτου φιλοδοξίας τοῦ κηδεστοῦ τοῦ αἰχμαλώτου, τοῦ δουκὸς τῶν Νέων Πατρῶν, καὶ ὑπόνοιαι περὶ τῆς ὀρθοδόξου κληρικῆς φατρίας ἐν τῇ βασιλευούσῃ, ἥτις ἐθεώρει τὸν αὐτοκράτορα σχισματικὸν ἔνεκα τῶν μετὰ τῆς Ρώμης συνεννοήσεων αὐτοῦ, ἐπεισαν τὸν Μιχαῖλ, ὅτι ἀξιόσπισ οἶαι αἱ ἐπιτευχθεῖσαι τῷ 1262 δὲν συνεβιβάζοντο πρὸς τὰ μεταβεβλημένα πράγματα τοῦ 1279. Διὸ προέτεινεν εἰς τὸν αἰχμαλώτον γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀπεδέχθη τὴν κηδεστίαν τοῦ αὐτοκράτορος. Μετὰ ἔν δ' ἔτος ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε, καὶ διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Γουλιέλμος.

Κατὰ τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ὁ Γουλιέλμος Δελαρὸς ἦτο ὁ πρωτοστατῶν ἀνὴρ τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Ἀναγνωρίζων τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἀνδηγαυῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, οἵτινες εἶχον γεῖνει κυρίαρχοι, τῆς Ἀχαΐας διὰ τῆς ἐν Οὐτρέβρω συνθήκης, εἶχε διορισθῆ ἐπίτροπος αὐτῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἡγεμονίᾳ, καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ιδιότητα ἔκτισε τὸ κάστρον τῆς Δημιάτρας, οὗ τὴν θέσιν ἐπέχει ἴσως τὸ Καστρί μετὰ τὴν Τριπόλεως καὶ Σπάρτης. Κύριος ὢν μεγίστων πόρων, ἐδαπάνησε τὸ γοῆμα αὐτοῦ ἀρκειδῶς χάριν ἀμύνης τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος ἐν τε τῇ Πελοποννήσῳ καὶ τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ μέγα ὑπῆρξε τὸ πένθος ἀπάντων, ὅτε τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ στάδιον ἐτεροματίσθη. Τότε τὸ πρῶτον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων κατακτήσεως αἱ Ἀθηναὶ ἐκυβερνήθησαν ὑπὸ γόνου τῆς Ἑλλάδος, ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἀνέλαβε ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς τῶν Νέων Πατρῶν Ἑλένη Ἀγγελίνα, ἐξ ἧς ὠνομάσθη τὸ δράμα τοῦ Κλέωνος Ῥαγκαβῆ. «Ἡ δούκισσα τῶν Ἀθηναίων», ὡς κηδεμῶν τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ Γουίδωνος, ἕως δεύτερος γάμος τῆς Ἑλένης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς γυναικὸς τοῦ πρώτου συζύγου, τοῦ Οὐγωνος Βριεννίου, ἐξησφάλισε τὸν Γουίδωνα διὰ φύλακος ἰσχυροτέρου. Ἦτο δὲ ὁ οἶκος τῶν Βριεννίων εἰς τῶν ὀνομαστοτάτων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις. Καὶ πρῶτον μὲν ἠδρευον οἱ Βριέννιοι ἐν τῇ γαλλικῇ Καμπανίᾳ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Οὐγωνος Καπέτου, ἔπειτα δὲ τὸν δέκατον τρίτον αἰῶνα, ἠξιώθησαν αὐτοκρατορικοῦ διαδήματος ἐν Κωνσταντινουπόλει, βασιλικῶν στέμματος ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ κομιτικοῦ στεμματίου ἐν Ἀλητίῳ (Lecce) καὶ ἐν Ἰόππῃ. Πρὶν δὲ

παρέλθῃ χρόνος πολὺς, ἐπεφυλάσσετο εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον γὰρ παρέλθῃ ἐξ αὐτοῦ ὁ τελευταῖος Γάλλος δούξ τῶν Ἀθηναίων.

Τὸ βουργοειδιακὸν δουκιῶτον τῶν Ἀθηναίων εἶχε τότε ἀνέλθει εἰς τὸ κατακόρυφον, καὶ ἡ τελετὴ τῆς ἐνηλικιώσεως τοῦ Γουίδωνος Β', ἣν περιγράφει τὸ γραφικὸν χρονικὸν τοῦ Καταλωνίου Μουντάνεο, παρέχει ἐξαιρετικὸν δείγμα τῆς λαμπρότητος τῆς ἐν Θήβαις δουκικῆς αὐλῆς. Ὁ νεαρὸς δούξ εἶχε καλέσει ἅπαντας τοὺς μεγάλους ἄνδρας τοῦ δουκιῶτος, διέταξε δὲ καὶ γὰρ γνωρισθῆναι ἀνὰ τὴν ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ τὸ δεσποτικὸν τῆς Ἡπείρου καὶ τὴν μητροικὴν γῆν τῆς Θεσσαλίας, ὅτι πᾶς ὅστις ἠθέλε ἔλθει ἔμελλε γὰρ λάβῃ παρ' αὐτοῦ δωρεὰς καὶ χάριτας «ἐπειδὴ ἦτο εἰς τῶν εὐγενεστάτων ἀνδρῶν καὶ ἅπασαν τὴν Ῥωμανίαν, καίπερ μὴ ὢν βασιλεὺς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν πλουσιωτάτων». Ὅτε ἠθροίσθησαν ἅπαντες οἱ φιλοξενούμενοι, ὁ Λατίνος ἀρχιεπίσκοπος τῶν Θηβῶν Νικόλαος ἐτέλεσε λειτουργίαν ἐν τῇ καθεδρικῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Θηβῶν, καὶ τότε ἅπῃντων οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλώθησαν εἰς τὸν δούκα, ὅπως ἴδωσιν τίνα ἠθέλε παρακαλέσει γὰρ περιβάλλῃ αὐτὸν διὰ τῶν διασήμων τῆς ἵπποσύνης, «ἔργον ὅπερ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἢ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ θὰ ἐνόμιζεν εὐχάριστος καὶ τιμητικὸν γὰρ ἐκτελέσει». Ὅποια δ' ὑπῆρξεν ἡ ἐκκλησίαις τοῦ λαμπροῦ ἐκείνου οὐμίλου, ὅτε ὁ Γουίδων, αἰτὶ γὰρ καλέσῃ μεγάλους εὐπατρίδας, οἷοι ὁ ἀθέντης τῶν Σαλώνων Θωμᾶς ἢ ὁ Ὀθων Σαιντομέρ, ὁ μετὰ τοῦ Γουίδωνος συνάρχων τῶν Θηβῶν, ἐκάλεσε πρὸς ἑαυτὸν γενοὶ ἐξ Εὐβοίας ἱππότην, Βοιφιᾶτων τὸν Οἰηρωναῖον, ὅστις ἦτο κύριος ἐνὸς μόνοι κάστρου τοῦτον εἶχε θεωρήσει ὡς τὸν καταλληλότετον, ὅπως κοσμήσῃ διὰ τῆς ἱπποτικῆς περιβολῆς ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀκολουθούς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἄλλου ὑπῆρξε μεγαλοπρεπέστερον ἐν τῇ αὐλῇ τῶν Θηβῶν τὸ θέημα ἢ τοῦ Βοιφιᾶτιου. Ἐκεῖνος ἐφόρει πάντοτε τὰ πλουσιώτατα τῶν ἐνδυμάτων καὶ τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς οὐδεὶς ἦτο κομψότερον ἐκείνου ἐνδεδυμένος, καίτοι πᾶς τις εἶχε περιβάλλει ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἀκολουθούς αὐτοῦ διὰ τῆς ὠραιότητος τῶν στολῶν. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, ὃν ὁ νεαρὸς δούξ παρεκάλεσε γὰρ χειροτοτήσει αὐτὸν ἱππότην· εἰς αὐτὸν δ' ἐπ' ἀμοιβῇ τῆς παρασχεθείσης ὑπηρεσίας ἔδωκεν εἰς γάμον ὠραίαν κόρην ἐξ Εὐβοίας, τὴν Ἀγνήν de Uison, δέσποιναν τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Εὐβοϊκῆς Καρύστου, ἧς τὸ μέγα κάστρον, οὐ γραφικὰ εἶνε τὰ μέγιστα καὶ τῆς σήμερον σωζό-

μενα ἐρείπια, οἱ Φράγχοι, ἐκάλουν Castel Rosso. Ὁ δούξ ἐδώρησεν εἰς αὐτὸν ἐπίσης δεκατρία κάστρα εἰς τὴν ἐνδοχώραν καὶ τὴν περιφημον γῆσον τῆς Σαλαμίνου, ἀρκετὰ ὥστε νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὸν εἰσόδημα πεντήκοντα χιλιάδων σολδίων.

Εὐήμερος δ' ἦτο πάντως ἡ πολιτεία, ἣς ὁ κυρίαρχος ἠδύνατο νὰ παρέχῃ οὕτω λαμπρὰ καὶ γενναῖα δῶρα. Ἀντάξιον δὲ τοιούτου ἡγεμόνος ἦτο καὶ τὸ κάστρον, ἐν ᾧ κατοίκει, ὃν κτίσμα τοῦ μεγάλου Θηβαίου βαρῶνου Νικολάου Β' Σαιντομέου, ὅστις εἶχεν οἰκοδομήσει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ πλοῦτου τοῦ πολίτου τῆς συζύγου Μαρίας τῆς Ἀντιοχικῆς. Τὸ κάστρον τοῦ Σαιντομέου, ὅπερ ἐλέγετο κάστρο ἀφιερόν εἰς σφύδρα, τὸ ὠραιότατον τῶν ἀπὸ τὴν Ῥωμανίαν περιλαμβάνε οἰκήματα διὰ ἕνα βασιλέαν καὶ τὴν αὐλὴν αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ἦσαν κεκοσμημένοι διὰ τοιχογραφιῶν παριστανουσῶν τὴν κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τῶν Φράγκων, καθ' ἣν εἶχον πρωτοστατήσει οἱ πρόγονοι τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ. Πλήν, φεῦ, ἠρειπωμένος πύργος φέρων τὸ ὄνομα τῶν Σαιντομέου εἶνε τὸ μόνον σήμερον λείψανον τῆς ὠραίας ἐκαίτης ἑδρας δρουκῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν βαρῶνων τῶν Θηβῶν.

Ἡ δύναμις τῶν Γάλλων ἐξετείνετο πλέον ἀπὸ τῶν Θηβῶν ἐπὶ τὸ μέγα Θεσσαλικὸν πεδῖον μέχρι τῶν κλιτύων τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ δούξ τῶν Νέων Πατρῶν ἀπέβηκε καταλιπὼν τὸν ἐν Ἀθήναις ἀνεψιὸν κηδεμόνα τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ καὶ ἐπίτροπον τῶν κτήσεων αὐτοῦ, ἀπειλουμένων ὑπὸ τε τοῦ Ἑλληνοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' καὶ ὑπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ φιλοδόξου δεσποίνης τῆς Ἡπείρου. Ἐν Λαμία, τῇ ὀχυρᾷ πόλει, ἣτις εἶχεν ἀποτελέσει μέρος τῆς προικῆς τῆς μητρος, ὁ Γουίδων ἐδέχθη τὴν προσκύνησιν τῶν βαρῶνων τῆς Θεσσαλίας καὶ διώρισεν ἐπίτροπον τὸν Ἀγτώνιον de Flamene, Φλαμανδόν, ὅστις εἶχε γείνει ἀθρόντης τῆς βουωτικῆς Καρδίτσης. Ἀυτόθι ἑλληνικὴ ἐπιγραφὴ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἀπομνημονεύει ἀκόμη τὸν εὐσεβέστατον αὐτῆς κτίστην. Ὁ Flamene ἐλέγετο ὡν «ὁ συνετώτατος ἀνὴρ καθ' ἅπαν τὸ δουκάτον». Οἱ Ἕλληνες εὐπατρίδαι τῆς Θεσσαλίας ἔμαθον τὴν γαλλικὴν νομίματα μετ' ἐπιγραφῶν λατινικῶν ἐχαράχθησαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ νεαροῦ κηδεμόνος τοῦ Γουίδωνος ὑπὸ τοῦ νομισματοκοπέου τῶν Νέων

1. Χρονικὸν τοῦ Μωρέως στ. 8071—8092.

Πατρῶν¹; καὶ ἡ κατάστασις τῆς Θεσσαλίας ἐξεικονίσθη γραφικῶς ἐν τῇ περιέργῳ ἐκείνῃ διηγήσει τοῦ Ἀχιλλέως, ἐν ἣ ὁ Ἑλληὴν ἦρως νυμφεύεται Γαλλίδα κόρην καὶ ἡ εἰσαγωγή τῶν γαλλικῶν ἐθίμων παρουσιάζεται ἀλληγορικῶς διὰ τῆς κόπης τῆς κόμης τοῦ ἦρωος κατὰ τὸν γαλλικὸν τρόπον².

Ὅπουδήποτε ἐπεβάλλετο ἡ τέλεσις ἔργων ἱπποτικῶν ὁ γενναῖος δοῦξ τῶν Ἀθηναίων ἐπρωτοστάτει. Οὐδεὶς ὑπῆρξε ὀρμητικώτερος αὐτοῦ κατὰ τὸν ἱππικὸν ἀγῶνα τὸν τελεσθέντα ἐν Κορίνθῳ τῷ 1305 οὐ μετέσχον ἅπαντες οἱ ἱππῶται τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος. Παρέστη κυρίως ἀνάγκη νάντιμετρηθῆναι πρὸς τὸν Bouchart, ἓνα τῶν ἀρίστων ἱππομάχων τῆς Ἑσπερίας, ἐν μονομαχίᾳ ἀγῶνος διὰ δοράτων, μετὰ τοιαύτης δ' ὀρμῆς ἀντιπαρῆλλον κατ' ἀλλήλων οἱ ἱπποὶ αὐτῶν, ὥστε ὁ τοῦ δουκὸς ἔπεσε καὶ ἐκύλισε τὸν ἀναβάτην ἐπὶ τῆς κονίστρας. Τὸ ἐν Θήβαις κάστρον αὐτοῦ ἀντήχει ἐκ τῶν ἄσμάτων τῶν τρουβαδούρων, ἐν τῇ αὐτῇ αἰ ἐορταί διεδέχοντο ἀλλήλας, ἡ δ' ἐυήμερία ἐκείνη δὲν περιορίζετο εἰς μόνην τὴν ἐπιφάνειαν. Τότε τὸ πρῶτον βλέπομεν τὴν Ἀττικὴν προμηθεύουσαν σῖτον εἰς τὴν Εἰβοίαν, ἐν ᾗ ἀφ' ἑτέρου ἢ εἰς τὸν πάπαν Βονιράτιον Η'. δωρεὰ μεταξίνων ἀμφίων εἶνε ἀπόδειξις τῆς ἐξακολουθούσης ἐν Θήβαις μεταξουργίας. Ἄλλ' ἡ ὑγεία τοῦ δουκὸς ὑπεναμείετο ὑπὸ νόσου ἀνιάτου δὲν εἶχε κληρονόμους, καὶ ὅτε ἀπέθανε τῷ 1308, ἐνεφανίζετο ἤδη κατὰ τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἡ μεγάλη ἐκείνη Ἑταιρεία Καταλωνίων τυχοδιωκτικῶν στρατιῶν οὓς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀνδρόνικος Β'. Παλαιολόγος ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτοῦ εἶχε καλέσει ἐκ τῶν πεδίων τῆς Σικελίας, ὅπως ἀποβῶσιν ὁ τρόμος καὶ ἡ μάλιστα τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ τελευταῖος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Δελαρὸς δοῦξ εἶχε ταφῆ ἐν τῇ ὡραίᾳ βυζαντιακῇ μονῇ τοῦ Δαφνίου, ἣν ἐκάλουν Dalfinet οἱ Φράγκοι, τῇ κειμένῃ παρὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἐλευσίνας, ἣν ὁ Ὄθων εἶχε πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν παραχωρήσει εἰς τοὺς Κυστερικὸς μοναχοὺς. Καὶ σήμερον δ' ἔτι εἶνε ὄρατος ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς μονῆς ἐκείνης ἐπιτύμβιος λίθος φέρων ἐπιγεγλυμμένον σταυρόν, δύο ὄφεις καὶ δύο κόνιους, οὓς ὁ Γάλλος ἱστοριδίφης Buchon ἐν τῇ συγγραφῇ αὐτοῦ «Ἑπειρωτικὴ Ἑλλάς» (La Grèce

1. Schumberger Numismatique de l' Orient lat'n σ. 382.

2 Σάφας ἐν τῷ Annuaire des études grecques τόμ. II' σ. 122—133

continentale) ἐπίστευεν ὡς ἐπικειμένους ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀγα-
θοῦ Δουκὸς Γουίδωνος Β'.

Ἡ διαδοχὴ τοῦ εὐφροσύνου δουκάτου τῶν Ἀθηναίων, οἷον πράγ-
ματι ἦτο ἀρχομένου τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, δὲν διημφισβη-
τήθη σοβαρῶς. Ὑπῆρχον μόνον δύο μνηστῆρες, ἀμφότεροι πρῶτοι
ἐξάδελφοι τοῦ θανόντος δουκός, ἡ δέσποινα τῆς Βηρυτοῦ Ἑσκήβη
καὶ ἡ τοῦ Ἀλητίου (Iacce) Βάλθερος Βριέννιος, γνήσιος γόνος τοῦ
φριλακιδύνου οἴκου τῶν Βριεννίων, ὅστις εἶχεν ὑπάρξει ἐκπότης τοῦ
θανάτου ἐν τῷ κατὰ τὴν Σικελίαν ἀγῶνι τῶν Ἀνδιγαυῶν καὶ εἶχεν
ἀγωνισθῆ δίκην λέοντος ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῶν κατὰ τὴν ὀλεθρίαν
μάχην τοῦ Γαλιάνου. Αἱ ἀντίζηλοι ἀξιώσεις ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν
ὀψηλὴν κορυφὴν τῆς Ἀχαΐας, ἧς ὁμότιμος ἦτο ἐπὶ τῆς ἀνδι-
γαυικῆς κυριαρχίας ὁ δούξ τῶν Ἀθηναίων, καὶ οἱ βαρῶνοι ἀπεφάσι-
σαν, ὡς εἰκόσ, ὑπὲρ τοῦ γενναίου καὶ ἰσχυροῦ κόμιστος τοῦ Ἀλητίου
(Iacce), ὅστις ἦτο καταλληλότερος πρὸς διοίκησιν πολιτείας στρα-
τιωτικῆς ἢ μονίρης χήρα. Ἀτυχῶς ὁ δούξ τῶν Ἀθηναίων Βάλθερος
ἦτο ἀπερίσκεπτος ὕσον καὶ γενναῖος· καίπερ φυλακισθεὶς καὶ ἡττη-
θεὶς ἐν Σικελίᾳ, δὲν εἶχε διδαχθῆ νὰ φοβῆται τὴν περὶ τὴν στρα-
τιὰν τῶν Καταλωνίων. Ἐπειδὴ δ' ἐλάλει τὴν γλῶσσαν καὶ ἐγίνωσκε
τοὺς τρόπους αὐτῶν, ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ ἡδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ αὐ-
τοὺς πρὸς τοὺς ἰδίους σκοποὺς καὶ ἔπειτα νὰ ποβάλη αὐτοὺς μετὰ
τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν σκοπομένων.

Τὸ ἔαρ τοῦ 1309 ἡ Μεγάλῃ ἔταιρεία τῶν Καταλωνίων, ἀπειλου-
μένη ὑπὸ λιμοκτονίας ἐν Μακεδονίᾳ, διῆλθε τὴν κοιλάδα τῶν Τεμ-
πῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὸν σιτοβολῶνα τῆς Ἑλλάδος,
ὀπόθεν μετὰ ἐν ἔτος κατῆλθεν εἰς τὴν Λαμίαν. Ὁ δούξ τῶν Νέων
Πατρῶν εἶχεν ἤδη ἐνηλικιωθῆ καὶ οὐ μόνον εἶχε χειραφετηθῆ ἀπὸ
τῆς ἀθηναϊκῆς κηδεμονίας, ἀλλὰ καὶ εἶχεν ὁμολογήσει τριπλὴν συμ-
μαχίαν μετὰ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος καὶ τοῦ Ἑλληνος δεσπότη
τῆς Ἡπείρου, ὅπως παρακωλύσῃ τὴν ὀριστικὴν προσάρτησιν τῆς
χώρας αὐτοῦ ὑπὸ τῶν Γάλλων γειτόνων. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγ-
μάτων, ὁ νέος δούξ τῶν Ἀθηναίων ἐσκέφθη νὰ μεταχειρισθῆ τὴν
περιπλανωμένην καταλωνικὴν στρατιὰν ἐναντίον τῶν συμμάχων.
Διὰ δὲ τῆς ἐπιτυχροῦς ἐνεργείας τοῦ Ρογήρου Δελώρ, ἐκπότου ἐκ
Ῥουσιλλόνου (Roussillon), εὐρισκομένου ἐν τῇ ὑπερησείᾳ αὐτοῦ,
ἐμίσησεν αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ἰδίῳ μεγάλῳ μισθῷ, ὃν εἶχον λάβει παρὰ

τοῦ Ἀνδρονίκου Β'. Παλαιολόγου. Πάραυτα δὲ οἱ Καταλώνιοι ἔδειξαν, ὅτι ἦσαν τὰ μάλιστ' ἀντάξιοι τοῦ χρήματος ἐκείνου, ἐπειδὴ μετὰ ἐξάμηνον ἐκστρατείαν εἶχον κυριεύσει τριάκοντα κάστρα καὶ ὑπερέκεινα χίριον τοῦ ἐκμισθώσαντος αὐτοῦ δουκός. Ἐπὶ τούτοις δ' οἱ τρεῖς αὐτοῦ πολέμοι ἔσπευσαν νὰ ὁμολογήσωσι πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προταθεῖσιν ὅροις.

Τότε ὁ Βάλθερος ἀπεφάσισεν ἀπερισκέπτως νὰπαλλαγῇ τῶν διαταγῶν μισθοφόρων, ὧν δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξέκρινεν ἐκ τῶν τάξεων αὐτῶν πεντακοσίους ἄνδρας, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τὸν οἰκεῖον μισθὸν καὶ γαίας, ἐν αἷς νὰ ἐγκαθιδρουθῶσιν. Ἐπειτα δὲ ἀποτόμως παρεκάλεσε τοὺς ἄλλους ν' ἀπέλθωσι, καίτοι κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐχρεώσται ἔτι εἰς αὐτοὺς μισθὸν τεσσάρων μηνῶν. Ἐκείνοι δέ, ὡς εἰκόσ, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν συνοπτικὴν ἐκείνης διαταγῆς καὶ παρεσκευάσθησαν ὅπως νικήσωσιν ἢ ἀποθάνωσιν, ἐπειδὴ ἡ ἀποχώρησις ἦτο ἀδύνατος καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη χώρα ἐν ἣ νὰ ζητήσωσι τὴν τύχην αὐτῶν. Καὶ ὁ Βάλθερος δὲ συνήγαγεν ἅπαντα τὸν διαθέσιμον στρατὸν ἐναντίον τῶν κοινῶν ἐχθρῶν τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος, οἷοι ἐθεωροῦντο οἱ ἄγριοι Καταλώνιοι. Οὐδέποτε λατινικὸς στρατὸς ὑπῆρξεν ἐπιβλητικώτερος τὴν θέαν τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τὴν ἄρχηγίαν αὐτοῦ τὸ ἔαρ τοῦ 1311 ἐν τῷ μεγάλῳ βοιωτικῷ πεδίῳ, σχεδὸν ἐν τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ θέσει ὅπου πρὸ δεκαῆξ αἰῶνων καὶ ὑπερέκεινα Φίλιππος ὁ Μακεδὼν εἶχε νικήσει τὴν νίκη, ἣτις κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος καὶ ὅπου ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Σύλλα οἱ Ῥωμαῖοι ἄρχοντες τῆς Ἑλλάδος εἶχον νικήσει τρεῖς τὰς στρατιάς τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου. Ἀπαντες οἱ μεγάλοι τιμαριοῦχοι τῆς Ἑλλάδος ἔσπευσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ. Ἠλθεν ὁ Ἀλβέρτος Παλαβιτσίνης, ὁ μαρκίων τῆς Βοδονίτζης, ὁ φυλάττων τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ὁ ἀνιέντης τῶν Σαλώνων Θωμᾶς Στρομογκούρ, ὅστις ἤρχε τῶν κλιτύων τοῦ Παρνασσοῦ, κατέχων τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο κάστρον, ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν διασώζει τὴν μνήμην τῶν μεσαιωνικῶν αὐτοῦ κυρίων. Βονιφάτιος ὁ Οὐηρωγαῖος, ὁ προσφιλὴς εἰς τὸν θανόντα δοῦκα τῶν Ἀθηναίων ὁ Γεώργιος Γκίζης, εἰς τῶν τριτημερίων τῆς Εὐβοίας, καὶ ὁ Ἰωάννης de Maisy, ἄλλος ἰσχυρὸς βαρῶνος τῆς περιλαλήτου ἐκείνης νήσου. Ἄλλα καὶ ἐκ τῆς Ἀχαΐας καὶ τοῦ διεσπαρμένου δουκάτου τοῦ Αἰγαίου ἦλθον σώματα εἰς τὸν ἐναντίον

τῶν ἀπεγνωσμένων Καταλωνίων μισθοφόρων ἀγῶνα Ἦδη δὲ ὁ Βάλθερος ὠνειροπόλει, ὅτι οὐ μόνον ἔμελλε γὰ νικήσῃ τὴν ἑταιρείαν ἀλλὰ καὶ ὅτι ἤθελε στήσῃ τὴν λεοντοφόρον αὐτοῦ σημαίαν ἐπὶ τῶν ἐπιλάξεων τοῦ Βυζαντίου.

Ἄλλ' οἱ Καταλώνιοι ἦσαν στρατηγικώτεροι τοῦ ἀκατέκτου δούκως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐγίνωσκον, ὅτι ἡ ἰσχὺς τῶν Φράγκων ἐνέκειτο εἰς τὴν ὁρμὴν τοῦ λαμπροῦ ἱππικοῦ, καὶ συμφώνως πρὸς τοῦτο κατέστρωον τὰ σχέδια αὐτῶν. Τὸ ἐλῶδες πεδῖον τῆς λεκάνης τῆς Κωπαίδος παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς ἑξαίρετον ἀμυντικὸν μέσον ἐναντίον ἐπελάσεως ἱπέων, καὶ διὰ τοῦτο παρεσκεύασαν ἐπιμελῶς τὸ ἔδαφος ἀρσενιάσαντες αὐτό, σκάψαντες περὶ αὐτὸ καὶ ἔπειτα ἀρδεύσαντες τὸ ὅλον διὰ διωρύγων ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ. Μεσοῦντος δὲ τοῦ Μαρτίου, ὅτε παρετάχθησαν ἀντιμέτωποι ἀλλήλων αἱ δύο στρατιαί, προδοτικὸν στραῦμα προσίτης χλόης ἀπέκρουπτε τὸ ὀλισθηρὸν τέλμα ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τῶν Φράγκων ἀρχηγῶν.

Ὁ Βάλθερος, ὡς εἰ εἶχε προαίσθησιν τοῦ μέλλοντος θανάτου, συνέταξε τὴν διαθήκην αὐτοῦ, ἔγγραφον περιέργον, σωζόμενον μέχρι τοῦ νῦν¹, καὶ τότε τῇ 15 Μαρτίου ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ καλουμένου Θουρίου, ὃν ἐπιστέφει μέχρι τοῦ νῦν πύργος μεσαιωνικός, ὅπως ἐπισκοπήσῃ τὸ πεδῖον. Πρὸ δὲ τῆς ἐνάρξεως τῆς μάχης οἱ εὐνοούμενοι πεντακόσιοι Καταλώνιοι, οὓς ὁ δούξ εἶχε κρατήσῃ παρ' ἑαυτῶ, ἤλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνήγγειλαν, ὅτι προστίμων¹ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ ν' ἀγωνισθῶσιν ἐναντίον τῶν ἀρχαίων συμμαχητῶν. Ὁ Βάλθερος ἀφῆκεν αὐτοὺς ἐλευθέρους γὰ πράξωσι κατὰ τὸ δοκοῦν, καὶ διὰ τῆς αὐτομολίας αὐτῶν προσετέθη εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ σῶμα εὐπρόσδεκτον καὶ πεπειραμένον. Ὅτε δ' ἀπῆλθον, ὁ δούξ ἀνησυχῶν περὶ τῆς μάχης, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν δικκοσίων Γάλλων ἱπποτῶν φερόντων χρυσοῦς πτερνιστήρας καὶ ἐπήλασε μετὰ βοῆς διὰ τοῦ πεδίου. Ἄλλ' ὅτ' ἔφθασαν εἰς τὸν ὀλέθριον τόπον, ὅπου ἐπροσίνιζεν ἡ χλόη, οἱ ἵπποι αὐτῶν, βαρυνόμενοι ὑπὸ τῶν σιδηρῶν αὐτῶν θωράκων, ἐβυθίσθησαν ὅλως ἀνυπόπτως εἰς τὸ προδοτικὸν ἔλος. Καί τινες μὲν ἐκυλίσθησαν μετὰ τῶν πανόπλων ἀναβατῶν εἰς τὸν βόρβορον, ἄλλοι δ' ἐμπαγέντες στεροῶς εἰς τὸ πηκτὸν τέλμα, ἔστησαν ἀσάλευτοι, δίκην ἐρίππων ἀνδριάντων κατὰ τὴν ἔκ-

1. D' A p b o i s d e J u b a i n v i l l e Voyage paléographe dans le département de l' Aube σ. 332—340.

φρασίαν τοῦ Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ ἀδυνατοῦντες νὰ κινηθῶσι. Αἱ κραυγαὶ τῶν Καταλωνίων «Ἀραγωνία, Ἀραγωνία» ἐπηύξησαν τὸν πανικὸν τῶν ἵππων, ὄμβρος βελῶν ἐτοξεύθη κατὰ τῶν ἀβοηθήτων Φράγκων, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐπίκουροι τῶν Καταλωνίων ὤρμησαν πρὸς τὰ πρόσω καὶ συνεπλήρωσαν τὸ θανάσιμον ἔργον. Οὕτω πολὺς ὑπῆρξεν ὁ φόβος, ὥστε μόνον τέσσαρες Φράγκοι εὐπατρίδαι γινώσκονται ἐπιζήσαντες μετὰ τὴν μοιραίαν ἐκείνην ἡμέραν, Βονιφάτιος ὁ Αἰθιοπῶνας, ὁ Ρογήρος Δελώρ, ὁ πρεσβύτατος υἱὸς τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου καὶ ὁ ἐξ Εὐβοίας βαρῶνος Ἰωάννης de Maisy¹. Δι' ἑνὸς πλήγματος οἱ Καταλώνιοι εἶχον καταστρέψει τὸ λαμπρὸν ἱππικὸν τῆς φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος, καὶ οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ὧν οἱ προπάτορες εἶχον ὁδεύσει πρὸ ἑνὸς αἰῶνος εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ Βονιφάτιου τοῦ Μομφερρατικοῦ, ἔκειντο νεκροὶ ἐν τῷ ὀλεθρίῳ βοιωτικῷ τέλματι. Μεταξὺ δ' αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ δοῦξ τῶν Ἀθηναίων, οὗ ἡ κεφαλὴ, ἀποτμηθεῖσα ὑπὸ Καταλωνικοῦ ξίφους, ἐκομίσθη μετὰ μακρὸν χρόνον ἐπὶ πενθήρους γαλέρας εἰς τὸ Βρινδήσιον καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (Santa Croce) ἐν τῇ πατρίῳ κομτεῖᾳ τοῦ Ἀλητίου.

Τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηναίων «τὸ χάσμα τῶν Λατίνων», ὡς ὀνομάζει αὐτὸ γλαφυρῶς ὁ Villani², εὐρίσκετο πλέον ἐκτεθειμένον εἰς τὸ ἔλεος τῆς Μεγάλης ἑταιρείας, ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν ἀντέταξαν ἀντίστασιν εἰς τοὺς νέους κυρίους καὶ κατ' οὐσίαν ἐθεώρησαν τὴν κατάλυσιν τῶν Φράγκων ὡς εὐπρόσδεκτον ἀνακούρισιν. Δυσκόλως δὲ δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν τὴν διήγησιν τοῦ Ἀραγωνικοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως ἐκείνην, καθ' ἣν ἡ ἡρωϊκὴ χήρα τοῦ πεσόντος δουκὸς, ἀνταξία θυγάτηρ κοντοσταύλου τῆς Γαλλίας, ὑπερησπίσθη τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς ἣν εἶχε καταφύγει μετὰ τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ Βαλιέρου, ἕως εἶδεν, ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐλπίς βοηθείας. Ἀλλ' ὁ Βυζαντινὸς ἱστορικὸς Νικηφόρος Γρηγοράς λέγει δητῶς, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἔπεσον ἄνευ ἀγῶνος, καθ' ἣν εἶχον πέσει καὶ αἱ Θήβαι. Μόνον τὸ Ἄργος καὶ ἡ Ναυπλία ἐξηκολούθησαν ἔχουσαι ἐπηρμένην τὴν σημαίαν τῶν Γάλλων δουκῶν. Οὕτως οἱ Καταλώνιοι κα-

1. M u n t a n e r κερ. 240. — T h o m a s Diplomatarium Veneto-Byzantinum τόμ. Α' σ. 111. — P r e d e l l i Compiementariai τόμ. Α' σ. 198.

2. Historia de' suoi Tempi τόμ. Η' σ. 50.

τώριθωσαν ἄνευ ἀντιστάσεως γὰρ διανεμηθῶσιν ἐν ἀλλήλοις τοὺς πύργους καὶ τὰ κάστρα τοῦ δουκάτου. Αἱ χῆραι τῶν φονευθέντων ἀπέβησαν σύζυγοι τῶν φονέων. Ἐκαστος στρατιώτης ἔλαβε σύζυγον ἀνάλογον τῶν οἰκείων ὑπηρεσιῶν, οὐκ ὀλίγοι δὲ τραχεῖς μαχηταὶ εὐρέθησαν οἷτω συνδεδεμένοι διὰ γάμου μετ' εὐγενῶν δεσποινῶν, εἰς ὧν τὰς φλέβας ἔρρεε τὸ εὐγενέστατον αἷμα τῆς Γαλλίας καὶ ὧν οὐδὲ τὸν νικτῆρα ἦσαν ἄξιοι γὰρ φέρωσι κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Μουντάνερ.

Μετὰ περιπλάνησιν ἐννέα ἐτῶν οἱ τυχοδιῶκται ἐκεῖνοι ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ ἐπηγγεσμένη γῆ, ἣν ἡ μάλιστα ἔκτακτος τύχη εἶχε δωρήσει εἰς αὐτούς. Ἄλλ' ἔστεροῦντο ἀρχηγοῦ ἔχοντος τὸ προσῆκον κοινωνικὸν ἀξίωμα, ὅπως προστῆ τῶν μεταβεβλημένων αὐτῶν τυχῶν. Ἐπειδὴ δὲν εἴρισκον τοιοῦτον ἄνδρα ἐν ταῖς οἰκείαις τάξεσι, προσήνεγκον τὴν θέσιν ταύτην εἰς ἓνα τῶν τεσσάρων εὐπατριδῶν αἰχμαλώτων, Βονιφάτιον τὸν Οὐρηωναῖον, ὃν ὁ Μουντάνερ, ὁ ὑπ' αὐτοῦ φιλοξενηθεὶς ἐν Εὐβοίᾳ, εἶχε χαρακτηρίσει ὡς «τὸν συνετιώτατον καὶ φιλοφρονέστατον ἄνδρα τῶν ποτὲ γεννηθέντων». Ἄλλ' ἔνεκεν ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἰδιοτήτων ἠρνήθη γὰρ δεχθῆναι τὴν θέσιν, ἣτις ἤθελε καταστήσει αὐτὸν ὑποπτον εἰς τὴν Βενετιαν, τὴν ἐν Εὐβοίᾳ γείτονα αὐτοῦ, καὶ μισητὸν εἰς ἅπαντα τὸν φραγκικὸν κόσμον. Ἐπὶ δὲ τῇ ἀρνήσει αὐτοῦ οἱ Καταλώνιοι ἀπετάθησαν εἰς τὸν Ρογήρον Δελῶρ, ὃν οὔτε δεσμοὶ αἵματος οὔτε δισταγμοὶ τῆς συνειδήσεως ἐκώλυον γὰρ γείνη ἀρχηγὸς αὐτῶν. Ἐπ' ἀνταμοιβῇ δ' ἔλαβε τὸ κάστρον τῶν Σαλώνων μετὰ τῆς χειρὸς τῆς χήρας τοῦ πεσόντος κυρίου αὐτοῦ.

Ἄλλ' οἱ νικηταὶ τοῦ Κηφισοῦ μετ' οὐ πολὺ κατενόησαν ὅτι εἶχον ἀνάγκην ἄλλου ἡγέτου ἰσχυροτέρου ἀπλοῦ ἐκ Ρουσυλλόνου (Roussillon) ἱππότη, ἃν ἔμελλον γὰρ κρατήσωσι τὸ δουκάτον ἐναντίον τῶν ἀντιζήλων ἐχθρῶν, οὓς εἶχεν ἐκφοβήσει καὶ ἐξερεθίσει ἡ ἔκτακτος αὐτῶν ἐπιτυχία. Ἡ δ' ἐκλογή αὐτῶν ἐστράφη, ὡς εἰκόσ, εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας Φρειδερίκον Β', τὸν κύριον, ὃν εἶχον ὑπηρετήσει ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ πρὸ δέκα ἐτῶν, καὶ ὅστις εἶχεν ἤδη δείξει, ὅτι δὲν ἦτο ἀπρόθυμος γὰρ ἐπωφεληθῆναι τὰ κατορθώματ' αὐτῶν. Διὸ τῷ 1312 ἐκάλεσαν αὐτὸν γὰρ στείλῃ εἰς αὐτοὺς ἓνα τῶν υἱῶν. Ἐκεῖνος δ' ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὡς δοῦκα τὸν δευτερότοκον Μαμφρέδον, ἐπειδὴ δ' ὁ δοῦξ οὗτος ἦτο ἀκόμη παρὰ πολὺ νέος, ὥστε γὰρ ἔλθῃ αὐτὸς εἰς Ἀθήνας, ἔπεμψεν ὡς διοικητὴν τῆς πό-

λεως ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ τὸν Βερεγγάριον Ἐστανιόλ, ἱππότην ἰσπανὸν ἐξ Ἐμποριῶν (Amurrias). Μετὰ δὲ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ ὁ Δελιὸς κατέβηκε τὴν ἀρχὴν, καὶ οὐδεὶς πλέον γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ.

Τότε πλέον τὸ καταλωνικὸν δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν διοργανώθη ὡς πολιτεία, ἥτις, καίπερ ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ἐξαχτωμένη ἀπὸ Σικελοῦ δουκός, πρᾶγματι ἀπήλαυεν εὐρείας τινὸς ἀνεξαρτησίας. Ὁ δούξ διορίζε τοὺς δύο κυρίους ἀρχοντας, τὸν γενικὸν ἐπίτροπον καὶ τὸν πρωτοστράτορα, ὧν ἐκεῖνος μὲν, διοριζόμενος ἐπὶ χρόνον ἀόριστον, ἦτο ὁ πολιτικὸς διοικητὴς τοῦ δουκάτου, οὗτος δὲ ὁ στρατιωτικὸς. Ὁ πρωτοστράτωρ ἐξελέγετο πάντοτ' ἐκ τῶν τάξεων τῆς Ἐταιρείας, ἡ δὲ ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἐπὶ ἡμῶν αἰῶνα κληρονομικὴ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν De Nouelles. Ἐκάστη πόλις καὶ περριοχὴ εἶχεν ἴδιον ἐπιχώριον διοικητὴν, καλούμενον ἐπίτροπον (veguer), φρούραρχον (castellano) ἢ καπιτάνον (capitán), οὗ ἡ ἀρχὴ ἦτο τριετὴς καὶ ὅστις διορίζετο ὑπὸ τοῦ δουκός, τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου ἢ τῶν ἐπιχωρίων ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν πολιτῶν τῆς κοινότητος. Αἱ κυριότεραι πόλεις καὶ κῶμαι ἀντεπροσωπεύοντο ὑπ' ἀνδρῶν γνωστῶν ὡς συνδίκων (sindicis) καὶ εἶχον δημοτικούς ἀρχοντας καὶ συμβούλια, ἅτινα δὲν ἐδίσταζον νὰ ὑπόβάλλωσιν αἰτήσεις, ἐσφραγισμένας διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑπὸ τοῦ καγκελλαρίου, εἰς τὸν δούκα, ὡσάκισ ἐπειθύμουν τὴν ἐπανόρθωσιν ἀδικημάτων. Κατὰ τινα δὲ περίστασιν βλέπομεν τὰς κοινότητας αὐτὰς ἐκλεγούσας τὸν γενικὸν ἐπίτροπον, καὶ οἱ δούκες πολλάκις ἔγραφον εἰς αὐτὰς περὶ ὑποθέσεων τῆς πολιτείας. Μία δὲ τῶν κυρίων ἐν τῷ κατόπιν χρόνῳ αἰτήσεων αὐτοῦ ἀνεφέρετο εἰς τὴν παράκλησιν, ὅπως αἱ ἀρχαὶ παρέχωνται εἰς ἀνδρας διαμένοντας ἐν τῷ δουκάτῳ καὶ οὐχὶ Σικελούς.

Καὶ ἐξηκολούθησε μὲν ὑφιστάμενον τὸ φεουδαλικὸν σύστημα, ἀλλὰ μετὰ λαμπρότητος πολὺ μικροτέρας ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Βουργουνδίων δουκῶν. Οἱ Καταλώνιοι κατακτηταὶ ὠρμῶντο ἐκ γένους ταπεινοῦ καὶ μετὰ ἑβδομήκοντα δὲ ὅλα ἔτη διαμονῆς ἐν τῷ δουκάτῳ ὁ κατάλογος τῶν εὐγενῶν ἐν αὐτῷ οἴκῳ περιελάμβανε μόνον ἐξήκοντα περίπου ὀνόματα. Ἡ Ἐταιρεία ἰδίως ἀντετάσσετο εἰς τὴν παραχώρησιν ὀχυρῶν κάστρων, οἷα ἡ Λεβάδεια, εἰς ἰδιώτας, καὶ προετίμα, ὅπως ταῦτα διοικῶνται ὑπὸ τῶν κυβερνητικῶν ἀρχόντων. Τὰ «Συνήθεια τῆς Βαρκελῶνος» ἀντικατέστησαν πλέον τὰς τιμα-

ρωτικὰς «Ἀσσίζας τῆς Ρωμανίας» καὶ τὸ καταλωνικὸν ἰδίωμα τοῦ Μουντάνερ διεδέχθη τὴν κομψὴν γαλλικὴν, ἣς εἶχε λαληθῆ ὑπὸ τῶν Φράγκων δυναστῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ εἰς αὐτοὺς δὲ τοὺς Ἑλληνας ὑπηκόους οἱ Ἰσπανοὶ δοῦκες ἔγραφον τὴν καταλωνικὴν διάλεκτον ἣς ἡ χρῆσις, καθ' ἣ ῥητῶς μαρτυρεῖται, ἦτο «σύμφωνος πρὸς τὴν συνήθειαν καὶ τὴν χρῆσιν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν». Καὶ οἱ Καταλώνιοι δέ, καθ' ἣ πρότερον οἱ Γάλλοι, ἐφέροντο πρὸς τοὺς Ἑλληνας ὡς πρὸς φιλήν ὑποδεεστέραν, ἀποκλειομένην κατὰ γενικὸν κανόνα πάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς μετὰ τῶν κατακτητῶν ἐπιγαμίας καὶ ἐστερημένων καὶ αὐτῶν τῶν ἀνωτέρων ἰδίων ἰσραρχῶν. Ἄλλ' ὑπῆρξαν καὶ τινες ἀξιαὶ λόγου ἐξαιρέσεις τῶν ἀπηνῶν ἐκείνων ἀπαγορεύσεων. Καὶ δὴ ὁ λαὸς τῆς Λεβαδείας ἤδη ἔνωρις ἐπ' ἀμοιβῇ τῶν εἰς τὴν Ἐταιρείαν παρασχεθεισῶν ὑπηρεσιῶν ἔλαβε τὰ πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα τῶν κατακτητῶν, περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς κυριαρχίας τῶν Καταλωνίων βλέπομεν Ἑλληνας περιβεβλημένους ἀρχῆς σπονδαίας, οἷαν τὴν τοῦ καστελλάνου τῶν Σαλώνων, τὴν τοῦ καγκελλαρίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ νοταρίου τῆς Λεβαδείας, κόμισ δέ τις τῶν Σαλώνων καὶ τις πρωτοστράτωρ ἐνυμφεύθησαν Ἑλληνίδας δεσποίνας, καὶ εἰς τὰς συζύγους αὐτῶν ἐπετράπη νὰ διατηρήσωσι τὴν πατριὸν πίστιν.

Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἐστανιόλ οἱ Καταλώνιοι οὐ μόνον διετήρησαν τὸ ἔδαφος αὐτῶν ἐν Ἀττικῇ καὶ Βοιωτίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπηύξησαν τὸν τρόμον τοῦ ὀνόματος αὐτῶν μεταξὺ ἀπάντων τῶν γειτόνων. Μάτην ὁ πάπας ἐκάλεσε τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας Ἰάκωβον Β' νὰ ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς. Μάτην ὠνόμασε τὸν θανόντα δοῦκα Βάρθερον γνήσιον ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστὸν πύκτην τῆς ἐκκλησίας. Ἡ πολιτικὴ ἀπάντησις τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπῆρξεν, ὅτι οἱ Καταλώνιοι ἦσαν μὲν ὁμοί, ἀλλ' ἦσαν καὶ καθολικοί, οἵτινες ἔμελλον νὰ ποδειχθῶσιν ἀξιόλογον πρόπύργιον τῆς ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐναντίον τῶν σχισματικῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου¹. Ὁ δὲ διορισμὸς τοῦ νόθου υἱοῦ τοῦ βασιλέως Φρειδερίκου Β', τοῦ δὸν Ἀλφόνσου Φαδρίγου (Φρειδερίκου) ὡς «Προέδρου τῆς εὐτυχοῦς στρατιᾶς τῶν Φράγκων ἐν τῷ δουκάτῳ τῶν Ἀθηνῶν» ἔτι

1. R a y n a l d i Annales eccl. siastici Τόμ. Ε' σ. 22, 23.

μᾶλλον ἐνίσχυσε τὴν ἑταιρείαν. Ὁ νέος γενικὸς ἐπίτροπος ἦτο ἀνημέ-
 μεγάλης δραστηριότητος καὶ δυνάμεως χαρακτῆρος, καὶ κατὰ τὰ δε-
 κατρία ἔτη τῆς διοικήσεως αὐτοῦ ἡ καταλωνικὴ πολιτεία ἀνῆλθεν εἰς
 τὸ κατακόρυφον. Ὡν ὁ Φαδρίγος ἀνεξάρτητος ἀπὸ ἐπιδράσεις ἐκ
 Σικελίας, ἐπειδὴ ὁ ἐπὶ ψιλῶ ὀνόματι δούξ Μαρφρέδος ἀπέθανε τὸ
 ἔτος τοῦ διορισμοῦ τοῦ Φαδρίγου, ὁ δὲ νεώτερος ἀδελφὸς αὐτοῦ
 Γουλιέλμος ἦτο ὁμοίως ἀνήλικος, ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν καὶ
 κῆρος ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἅμα δὲ καὶ εὔρε προόχημα ἀναμίξεως εἰς τὰ
 τῆς Εὐβοίας διὰ τοῦ γάμου μετὰ τῆς Μαρούλλας, τῆς ἐπικλήρου
 θυγατρὸς Βονιφατίου τοῦ Οὐρηωναίου· μιᾶς τῶν ὠραιότατων ἐν τῷ
 κόσμῳ χριστιανῶν, τῆς ἀρίστης καὶ συνετωτάτης τῶν ποτὲ ἐν τῇ χώρᾳ
 ταύτῃ ὑπάρξασῶν γυναικῶν», καθ' ἣ λέγει περὶ αὐτῆς ἐνθουσιωδῶς
 ὁ γνωρίσας αὐτὴν Μουντάνερ. Ὡς σύζυγος δ' αὐτῆς ὁ Φαδρίγος
 ἔλαβε καὶ πάλιν ὡς προῖκα τὰ δεκατρία κάστρα, ἅτινα ὁ δούξ τῶν
 Ἀθηνῶν Γουίδων Β' εἶχε παραχωρήσει εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς τὴν
 ἀξιωματικόν ἡμέραν τῆς ἐν Θήβαις ἀναρρήσεως αὐτοῦ ὡς
 ἱππότη.

Ἡ αὔξουσα δύναμις τῶν Καταλωνίων ὑπὸ τὸν τολμηρὸν ἐκεῖνον
 ἡγέτην, ὅστις εἶχε διαβῆ τὴν γέφυραν τῆς Χαλκίδος καὶ εἶχε κατα-
 λάβει δύο τῶν σπουδαιοτάτων κάστρων τῆς Εὐβοίας, ἐφόβησεν ἐπὶ
 τοσοῦτον τοὺς Βενετούς, ὥστ' ἔπεισαν τὸν βασιλέα τῆς Σικελίας
 Φρειδερίκον νὰ χαλιναγωγήσῃ τὴν ἀκοίμητον φιλοδοξίαν τοῦ νόθου
 υἱοῦ μέχρις οὗ συγκροτηθῇ εὐρωπαϊκὸς συνδυασμὸς ἐναντίον τῶν
 διαταρασσόντων τὴν Ἑλλάδα. Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡ βενετικὴ πολιτεία
 ἐμερίμνα, ὅπως μὴ συμπηχθῇ ἐν Πειραιεὶ καταλωνικὸς στόλος· διὸ
 τῷ 1319 συνεφωνήθη ὅπως ληφθῇ μία σάνις ἐξ ἐκάστου σκάφους
 τῶν τότε ἐν τῷ πελάγει τῶν Ἀθηνῶν ἠγκυροβολημένων πλοίων
 καὶ ὅπως ὁ ὀπλισμὸς αὐτῶν κατατεθῇ ἐν τῷ κάστρῳ τῶν Ἀθη-
 νῶν¹. Οὕτως, ἀποκλειόμενος ἀπὸ ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ Φαδρί-
 γος ἐπεξέτεινε πλέον τὰς κτήσεις αὐτοῦ κατὰ ξηράν. Ὁ τελευταῖος
 δούξ τῶν Νέων Πατρῶν εἶχεν ἀποθάνει τῷ 1318, καὶ τὸ ἀριστον
 μέρος τοῦ δουκάτου αὐτοῦ περιῆλθε μετ' οὐ πολὺ εἰς τοὺς κυρίους
 τῶν Ἀθηνῶν Καταλωνίους, οἵτινες ἠδύναντο νὰξιώσωσιν, ὅτι ἀντε-

1. Thomas Diplomatarium Veneto Byzantinum Mersp. A. σ. 120 —
 122.

προσώπευόν τοὺς Βουργουνδίους δουκας καὶ εἶχον ὡς ἐκ τούτου δικαίωμα, ψῆφόν τινα ἐν τῇ διοικήσει χώρας ἧς εἶχε ποτε ἄρξει ὁ Γουίδων Β'. Ἐν ταῖς Νέαις Πατραις, τῇ ἔδρᾳ τῆς ἐκλιπούσης δυναστείας τῶν Ἀγγέλων, ὁ Φυδριῆος ἐγκατέστησε τὴν δευτέραν αὐτοῦ πρωτεύουσαν, προσονομάσας ἑαυτὸν «Γενικὸν ἐπίτροπον (βικάριον) τῶν δουκάτων Ἀθηνῶν καὶ Νέων Πατρῶν». Ἐκτοτε οἱ Σικελοὶ δουκῆς τῶν Ἀθηνῶν προσέλαβον τὴν διπλὴν ταύτην προσωνυμίαν, ἣτις παρουσιάζεται ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτῶν, καὶ πολὺν δὲ χρόνον μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν καταλωνικῶν δουκάτων ἐξηκολούθησαν φέροντες τὴν προσωνυμίαν ταύτην οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας. Ἡ κατάκτησις αὕτη κατέστησε κατ' οὐσίαν τὴν Ἐταιρεία τῶν Καταλωνίων κυρίαν συμπάσης τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Καὶ αὐτὸς ὁ Βενετὸς μαρκίων ἐπλήρουνεν ἐνιαύσιον φόρον τεσσάρων ἵππων εἰς τὸν Καταλωνιον γενικὸν ἐπίτροπον¹. Ἀλλ' οὐχ ἦττον ὁ πιστὸς οἶκος τῶν Fouchetolles ἐκράτει τὰ δύο κάστρα Ἀργους καὶ Ναυπλίας ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐξορίστου οἴκου τῶν Βοιεννίων.

Ἐν τούτοις δ' ὁ νεαρὸς Βάλθερος εἶχεν ἤδη ἀνδρωθῆ, καὶ ἐφάνη εἰς αὐτόν, ὅτι εἶχεν ἐπιστῆ ὁ χρόνος νὰ ἐπιχειρήσῃ τόλμημα πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀθηναϊκῆς κληρονομίας. Οἱ Ἀνδηγαυοὶ τῆς Νεαπόλεως ὑπεστήριξαν αὐτὸν ἐν τε τῷ ἰδίῳ ἑαυτῶν συμφέροντι καὶ χάριν αὐτοῦ ἐκείνου. Ὁ πάπας Ἰωάννης ΚΒ' παρεκάλεσε τοὺς Λατίνους ἀρχιεπισκόπους τῶν Πατρῶν καὶ τῆς Κορίνθου νὰ κηρύξωσι σταυρορίαν ἐναντίον τῶν «σχισματικῶν, υἱῶν τῆς ἀπωλείας καὶ τροφίμων τῆς ἀδικίας», οἵτινες εἶχον καταλάβει πατρῶας κτήσεις τοῦ Βαλθέρου. Ἀλλ' οἱ δόλιοι Βενετοί, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς στρατείας αὐτοῦ πλείοτερον τῆς βοήθειας τῶν Ἀνδηγαυῶν ἢ τῶν κεραυνῶν τοῦ πάπα, εἶχον ἀρτίως ἀνανεώσει τὴν μετὰ τῶν Καταλωνίων ἐκεχειρίαν αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς ὥρας δ' ἐκείνης ἡ ἀπόπειρα τοῦ Βαλθέρου ἦτο ἀναγκαίως προωρισμένη ν' ἀποτύχη.

Ὁ Βάλθερος ἦτο, καθ' ἃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, στρατηγὸς ἀπερίσκεπτος, ἐν ᾧ οἱ πολέμοι αὐτοῦ ἀπ' ἐναντίας δὲν εἶχον λησμονήσει τὴν στρατηγικὴν τέχνην, εἰς ἣν ἐχρεώσθουν τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ λαμπρὸν στίφος Γάλλων ἵπποτῶν καὶ Τοσκα-

1. C u r i t a Anales de la Corona de Aragon Βιβλ. X, κεφ. 30.

νῶν μαχητῶν τῶν διαπεραιωθέντων μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἱπείρου τῷ 1331 ἐσάρωσαν τὰ πάντα πρὸ αὐτῶν. Ἀλλ' ὅτε ὁ Βάλθερος ἔφθασεν εἰς τὸ καταλωνικὸν δουκάτον, συνείδεν, ὅτι ὁ ἐχθρὸς προεφυλάσσετο ἐπιμελέστατα, ὅπως μὴ ἐπιτρέψη εἰς τὸ ἐξαίρετον αὐτοῦ ἱππικὸν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπιδείξεως τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ ἐν ταῖς πεδιάσι τῆς Βοιωτίας. Καθ' ὃν δὲ χρόνον οἱ Καταλώνιοι διέτριβον ὀπισθεν τῶν τειχῶν τῶν φρουρίων αὐτῶν, οἱ ἐπιδρομεῖς ἐξήντλουν ματαίως τὴν δρᾶσιν αὐτῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ. Πρὶν δὲ παρέλθῃ πολὺς χρόνος, τὸ μικρὸν χρηματικὸν κεφάλαιον τοῦ Βαλθέρου ἐξήντλήθη, καὶ μετ' αὐτοῦ συνηλαττώθησαν αἱ προσδοκίαι αὐτοῦ. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐβοήθησαν αὐτόν. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ ἀνταποκριτὴς [Ἀθανάσιος Δεπανδρηνός] ἐπιστέλλων εἰς τὸν Βυζαντινὸν ἱστορικὸν Νικηφόρον Γρηγοράν, ἔγραψεν εἰς αὐτόν, ὅτι οἱ Ἕλληνες «ἐφίσταντο δουλείαν τὴν ἐσχάτην» καὶ ὁ μοναχὸς Βροχαριὸς ὅτι ἦσαν «χειρότεροι δούλων» καὶ «τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας τὴν ἀγροικίαν ἠλλάξαντο» ἄλλ' εἴτε τὰ δεινὰ αὐτῶν δὲν ἦσαν ἀρκετά, ὥστε νὰ καταστήσωσιν εἰς αὐτοὺς ἐπιθυμητὴν μεταβολὴν δεσποτῶν, εἴτε ἡ ἀγροικία αὐτῶν ἦτο τοιαύτη, ὥστε καθίστανεν αὐτοὺς ἀδιαφόρους πρὸς τὰ πλεονεκτήματα τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ. Ὅπως δὲ ποτε, ἀρχομένου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ὁ Βάλθερος ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κληθεὶς δ' ὑπὸ τῶν Φλωρεντίνων ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ἔγεινε τύραννος τῆς Φλωρεντίας, ἐξ ἧς ἐξεδιώχθη μετὰ ἕνδεκα ἔτη ἐν μέσῳ γενικῶν ἀνακραυγῶν χαρᾶς. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐρίσκεται ἀναγεγραμμένον μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ Bargello τῆς Φλωρεντίας, ὅπου εἶνε ὄρατὸν καὶ τὸ οἰκόσημον αὐτοῦ. Μετὰ δὲ δεκατρία ἔτη ἔπεσε μαχόμενος ὡς κοντόσταυλος τῆς Γαλλίας ἐναντίον τῶν Ἀγγλων ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Πικταβίου (Poitiers). Τὰ δὲ κτήματ' αὐτοῦ καὶ τὰς ἀξιώσεις ἐκληρονόμησεν ἡ ἀδελφὴ Ἰσαβέλλα, σύζυγος Βαλθέρου τοῦ Ἀγγιανοῦ (d' Enghien, τινὲς δὲ τῶν συγγενῶν αὐτῆς ἐξηκολούθησαν φέροντες μέχρι τοῦ 1381 ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι τὴν προσωμίαν δουκὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ ἄφ' ἑτέρου τὰ τελευταῖα λείψανα τοῦ γαλλικοῦ δουκάτου, τὰ κάστρα Ναυπλίας καὶ Ἄργους, ἐξηκολούθησαν παραμένοντα ὡς κτήσεις ἄλλων τοῦ οἴκου αὐτῆς, ἕως τῷ 1388 ἐξηγοράσθησαν ὑπὸ τῆς Βενετίας.

Ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη τοῦ Βαλθέρου συνεπήγαγεν ἀνεπανόρθω-

τόν τινα ἀπώλειαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ δὴ οἱ Καταλώνιοι, θέλοντες νὰ ἐμποδίσωσιν, ὅπως τὸ ἐν Θήβαις κάστρον Σαιντομέρ περιπέσῃ εἰς τὸν Βάλθερον, κατέστρεψαν τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο μνημεῖον τῆς φραγκοκρατίας. Τὸ Χρονικὸν τοῦ Μορέως θρηνεῖ γοερῶς τὴν ἀπώλειαν κτιρίου, ὅπερ εἶπερ τι καὶ ἄλλο συνδέεται στενῶς πρὸς τὰ παρελθόντα κλέα τῶν Δελαρός. Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ ἀνήκε τὸ κάστρον ἐκεῖνο εἰς τὸν Βαρθολομαῖον Γκίζην, μέγαν κοντόσταυλον τῆς Ἀχαΐας, ἓνα τῶν τριτημορίων τῆς Εὐβοίας, γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Φαδρίγου, ἀνδρα φιλόστορα καὶ διατρίβοντα περὶ τὴν λογοτεχνίαν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ χειρόγραφον τῆς γαλλικῆς διασκευῆς τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως (Le livre de la conquête) εὗρέθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ εἰς αὐτὸν ἀνήκοντι κάστρῳ τῶν Θηβῶν.¹ Ἄν ὁ Φαδρίγος ἠγεῖτο ἀκόμη ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τῆς Ἑταιρείας τῶν Καταλωνίων, ἤθελε πιθανῶς δυνηθῆ νὰ σώσῃ τὴν κατοικίαν ἐκείνην τοῦ συγγενοῦς, ἀλλ' ἔνεκα λόγων ἀνεξηγήτων δὲν ἦτο πλέον γενικὸς ἐπίτροπος, καίπερ εὕρισκόμενος ἔτι ἐν Ἑλλάδι. Ἴσως, ἐπειδὴ εἶχεν ἐπισκεφθῆ περὶ ἐκεῖνόν τὸν χρόνον τὴν αὐλὴν τῆς Σικελίας, εἶχε καταγγελθῆ εἰς τὴν σικελικὴν αὐλὴν ὡς ἐπιδιώκων ἀνεξάρτητον κυριαρχίαν ἐν τοῖς δουκάτοις, ἣν κατηγορίαν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ πῶς πιθανὴν ἢ ὑπέρμετρος ἐν τῷ σταδίῳ αὐτοῦ ἐπιτυχία. Καίτοι δὲ οὐδέποτε καὶ πάλιν ἀνέλαβε τὴν ἡγεσίαν τῶν Καταλωνίων, διέτριψε κατὰ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου ἐν Ἑλλάδι, ὅπου εἰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὑπῆρξε κόμισ τῶν Σαλώνων καὶ ἄλλος τις ἔγεινεν ἀργότερον γενικὸς ἐπίτροπος τῶν δουκάτων.

Βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν ἀποτυχοῦσαν ἐκστρατείαν τοῦ Βαλθέρου ὁ πάπας συνδιηλλάγη μετὰ τῶν «υἱῶν τῆς ἀπωλείας», οἵτινες ἐθεωρήθησαν ὡς δυνάμενοι νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τοῦ αὐξανομένου τουρκικοῦ κινδύνου. Ἀλλ' ἀτυχῶς, ὅτε οἱ Καταλώνιοι ἀπέβησαν ἄξια εὐλαβείας μέλη τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἔπαυσαν νὰ εἶνε φοβεροί. Καὶ ἐνεφανίζετο μὲν πού καὶ πού καὶ πάλιν ὁ παλαιὸς Ἀδάμ, ὡς ὅτε ὁ κόμισ τῶν Σαλώνων ἀντεπεξῆλθε κατὰ τινος πειρατοῦ, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ἀλλ' αἱ θεσσαλικαὶ αὐτοῦ

1. Χρονικὸν τοῦ Μορέως στ. 8086—8092.—Le livre de la Conquête σ. 1, 274.

κτήσεις ἐξωλίσθησαν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν φιληδόνων καὶ παροινούντων ἀπογόνων τῶν τραχέων ἐκείνων μαχητῶν, οἵτινες εἶχον φονεύσει τοὺς Γάλλους ἐν τοῖς τέλμασι τοῦ Κηφισοῦ. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ μεταξὺ ἐν τῇ ἀπομεμακρυσμένη Σικελίᾳ οἱ σκιώδεις δοῦκες τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Νέων Πατρῶν ἤρχοντο καὶ παρήρχοντο χωρὶς νὰ ἴδωσι τὰ ἑλληνικὰ αὐτῶν δουκᾶτα. Ὁ δούξ Γουλιέλμος ἀπέθανε τῷ 1338, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Φρειδερίκος, οἱ κόμιστες Ρανδάτσου, τῆς γραφικῆς πόλεως παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Αἴγνης, ἀπέθανον ἀμφοτέρωθεν ἐκ λοιμοῦ μετ' ὀλίγα ἔτη, ἐμφανιζόμενοι ὡς ἀπλᾶ ὀνόματα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τῷ 1355 ὁ νέος δούξ τῶν Ἀθηνῶν ἔγεινε καὶ βασιλεὺς τῆς Σικελίας ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν Φρειδερίκου Γ', οὕτω δὲ τὰ δύο δουκᾶτα, αἵτινα μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου εἶχον ὑπάρξει ὁ κληρὸς νεωτέρων μελῶν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, ἠνώθησαν μετὰ τοῦ σικελικοῦ στέμματος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας.

Ἐκτοτε, ὡς εἰκόσ, τὰρχεῖα τοῦ Πανόρμου περιέχουσι πολὺ συχνότεραν μνείαν τῶν δουκᾶτων Ἀθηνῶν καὶ Νέων Πατρῶν, ὧν οἱ κάτοικοι ὑπέβαλλον εἰς τὸν βασιλέα ὡς δοῦκα αἰτήσεις περὶ ἐπανορθώσεως ἀδικημάτων καὶ περὶ διορισμοῦ καταλλήλων ἀρχόντων. Ἀλλ' εἶνε φανερόν ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων τούτων, ὅτι ἡ καταλωνικὴ πολιτεία ἔβαινε ταχέως εἰς παρακμὴν. Οὐ μόνον ἔδεινοῦτο ὁ ἀπὸ τῶν Τούρκων κίνδυνος καὶ ἠϋξάνον αἱ ἀπειλαὶ τῶν Βενετῶν τῆς Εὐβοίας, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοτε ἠνωμένοι τυχοδιωκτικοὶ στρατιῶται ἦσαν διηρημένοι εἰς φατρίας παραλυούσας τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν καὶ ἐδυσχεραίνοντο ὑπὸ τῆς παρατεινομένης ἀπουσίας τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου ἐν Σικελίᾳ. Καὶ μία μὲν φατρία ἐπεθύμει νὰ θέσῃ τὰ δουκᾶτα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γενούης, τῆς φυσικῆς ἀντιπάλου τῆς Βενετίας, ἐνῶ ἀπ' ἑτέρου δύο ἄσπονδοι ἀντίζηλοι, ὁ Ρογῆρος Iluria καὶ ὁ Πέτρος de Puig ἢ Puigpardines, ὁ ἀρχιδικαστῆς, κριτῆς ἀδικῶν καὶ ἀρχὼν πλεονέκτης καὶ φιλόδοξος, διεξεδίκουν ἀμφοτέρωθεν τὴν προσωνυμίαν βικαρίου ἢ τοῦ ἀπόντος γενικοῦ βικαρίου. Ἡ τυραννὶς τοῦ Puig ἀπέβη οὕτω μισητὴ εἰς τε τοὺς Ἕλληνας καὶ Καταλωνίους, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἐξηγέρθησαν ἐναντίον αὐτοῦ καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κυριωτάτους αὐτοῦ ὀπαδοὺς. Οὕτω τὸ πείραμα τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διαμονῆς τοῦ τε γενικοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ δουκὸς ἀπεδείχθη ἀποτυχόν, καὶ ὁ Iluria, ἄτε ὧν ὁ

ἰσχυρότατος τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀνδρῶν, ἀντημείφθη διὰ τῆς ἀρχῆς γενικοῦ ἐπιτρόπου, οὕτω μόνον θεωρηθείσης δυνατῆς τῆς διατηρήσεως τῆς ἀκεραιότητος τῶν δουκάτων. Οὕτω τρωτὴ ἐφαίνεται ἡ πολιτεία τῶν Καταλωνίων, ὥστε οἱ κληρονόμοι τῶν ἀξιώσεων τοῦ Βαλθέρου Βριεννίου, ὁ βαρῶνος τοῦ Ἄργους καὶ ὁ κόμισ τοῦ Κομβερσάνου, ἐπανέλαβον τὴν ἀπόπειραν τοῦ προκατόχου, καὶ ἂν πιστεύσωμεν τὴν ἀραγωνικὴν διασκευὴν τοῦ Χρονικοῦ τοῦ Μορέως, πράγματι κατέλαβον ἐπὶ τινὰ χρόνον τὸ Ἄστυ τῶν Ἀθηῶν.

Ἐν τούτοις δ' ὁ σταθερῶς προσεγγίζων τουρκικὸς κίνδυνος ὤφειλε γὰρ ἐνώσῃ ἀπάσας τὰς λατινικὰς πολιτείας τῆς Ἀνατολῆς ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, εἰς ὃν ἅπαντες ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ υποκύψωσιν. Καὶ δὴ ἀπόπειρα ἐνώσεως εἶχε γείνει ὑπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου ΙΑ' ἐπὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Νέων Πατρῶν, συνέδριον δὲ τῶν Χριστιανῶν δυναστῶν τῆς Ἀνατολῆς εἶχε συγκλήθῃ ὑπ' αὐτοῦ ὅπως συνέλθῃ ἐν Θήβαις τῷ 1373. Εὐκόλως δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν ζωὴν τὴν χυθεῖσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἀθηναϊκοῦ δουκάτου, διὰ τῆς εἰς αὐτὴν ἀφίξεως τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιφανῶν ἐκείνων ἀνδρῶν ἢ τῶν ἀπεσταλμένων αὐτῶν, τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχιεπισκόπων Νέων Πατρῶν καὶ Νάξου κήρυξιν νέας σταυροφορίας ἐναντίον τῶν ἀπίστων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας, τὴν ὑπὸ πάντων ἐπευφήμησιν τῆς ἐξαιρέτου αὐτῶν γνώμης καὶ τὴν ὑπὸ προσωπικῶν ἀντιζηλιῶν ματαίωσιν ἐκείνου τε τοῦ συνεδρίου καὶ παντὸς ἄλλου μεταγενεστέρου περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Μόλις οἱ ἀντιπρόσωποι εἶχον χωρισθῇ, καὶ ὁ βαρῶνος τῆς Κορίνθου Νέριος Ἀιζαϊώλης, ὁ παρατολμότατος καὶ πανουργότατος ἀπάντων, ἀντάξιος ἀπόγονος τοῦ μεγάλου ἐκείνου φλωρεντιανοῦ τραπεζιτικοῦ οἴκου, τοῦ ἐπὶ μίαν ἤδη γενεὰν ἐγκατεστημένου ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῆς Ἀχαΐας, ἔδειξε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῆς ἐνώσεως, καταλαβὼν τὰ Μέγαρα ὡς πρῶτον σταθμὸν τῆς πρὸς τὰς Ἀθήνας ὁδοῦ. Ἄξια δὲ λόγου ἀπόδειξις τῆς δημοτικότητος τῆς ἀρχῆς τῶν Καταλωνίων παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκείνοις ὅσοι ὀπωσδήποτε κατεῖχον ἀρχὰς ὑπὸ τὴν Εταιρείαν εἶνε τὸ ὅτι εἰς τῶν θερμοτάτων ὑπερασπιστῶν τῶν Μεγάρων ὑπῆρξεν ὁ Ἕλλην νοτάριος Δημήτριος Ρένδης, ὅστις ἔπειτα ἴσχυσεν οὐ μικρὸν ἐν Ἀθήναις. Τοιαύτη δ' ἦτο ἡ ἀδυναμία τῆς ἄλλοτε ἰσχυρᾶς πολιτείας τῶν Καταλωνίων, ὥστε ἡ ἐπίθεσις τοῦ τυχαρπάστου Φλω-

ρεντίνου ἔμεινεν ἀιμώρητος. ἼΙ κατάλυσις τῆς κυριαρχίας τῶν Καταλωνίων ἦτο τὸ ἐξῆς μόνον ζήτημα χρόνου.

Ὁ ἐν ἔτει 1377 θάνατος τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας καὶ δουκὸς Ἀθηνῶν καὶ Νέων Πατρῶν Φρειδερίκου Γ' ἔα μᾶλλον ἔβλαψε τὰ ἑλληνικὰ δουκάτα. Ὁ δούξ εἶχε κληροδοτήσει ταῦτα εἰς τὴν νεωτέραν θυγατέρα Μαρίαν, ἀλλὰ τὴν διαδοχὴν ταύτην διημφισβήτησεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας Πέτρος Δ', ἀδελφὸς τῆς γυναικὸς τοῦ Φρειδερίκου Γ', ὅστις ἀνεφέρθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπὸ τοῦ προκατόχου τοῦ βασιλέως τούτου, τοῦ Φρειδερείκου Β', καταλύσεως τοῦ Σαλίου νόμου. Οἱ Καταλώνιοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν, ὡς εἰκός, ἀπρόθυμοι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν ἀρχὴν νεαρᾶς κόρης ἐν ἡμέραις οὕτω κρισίμοις, ὅτε οἱ Τούρκοι εὐρίσκοντο πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῶν. Οἱ τε τρεῖς ἀρχιεπίσκοποι καὶ οἱ ἐξέχοντες τῶν βαρῶνων καὶ ἵπποτῶν πάραυτα ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας. Ἀλλ' ὑπῆρχε καὶ μειονοψηφία ὑπὲρ τῆς Μαρίας, ἧς ἠγεῖτο ὁ Βενετὸς μαρκίων τῆς Βοδονίτζης, ὅστις ἐπεθύμει ν' ἀποσείσῃ τὸν δεσμὸν ὑποτελείας εἰς τὸν γενικὸν ἐπίτροπον. Οἱ δὲ βουργήσιοι, ἦτοι οἱ ἀστοί, ἀνησυχοῦντες περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, ὑπεστήριζον τὴν ἀραγωνικὴν φατρίαν. Ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐνεφανίσθη ἐν τοῖς δουκάτοις καὶ τρίτος μνηστήρ, ἡ Ἐταιρία τῶν Ναβαρραίων, ἧτις ἐζήτηε νὰ ἐπαναλάβῃ τοὺς πρὸ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἄθλους τῶν Καταλωνίων. Αἱ ἔρευναι τοῦ λογίου ἱστορικοῦ τῶν Καταλωνίων καὶ Ναβαρραίων, τοῦ Ἀντωνίου Rubió y Lluch, ἐπέχυσαν ἀφθονον φῶς εἰς τὰς σελίδας ταύτας τῆς Ἀθηναϊκῆς ἱστορίας καὶ διεφώτησαν πολλά, ἅπανα ἦσαν μέχρι τοῦδε σκοτεινά. Οἱ Ναβαρραῖοι μισθοφόροι, οὓς τὸ πρῶτον εἶχε μεταχειρισθῆ ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας Κάρολος Β' ἐν τῷ πολέμῳ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Ε', εἶχον μείνει ἀνευ ἀσχολίας, ὅτε οἱ δύο οὗτοι μονάρχαι ὁμολόγησαν εἰρήνην τῷ 1366. Μετὰ τινὰς δὲ περιπετείας εὗρον ἀνάλογον ὑπηρεσίαν, παρελθόντων δεκατεσσάρων ἐτῶν, ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰακώβου de Baux, ἡγεμόνος τῆς Ἀχαΐας καὶ τελευταίου ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἐθεώρησεν, ὅτι εἶχεν ἐπιστῆ ἢ κατάλληλος ὦρα, ὅπως ἀναλάβῃ τὰς κτήσεις τῶν προπατόρων.

Διό, ἀρχομένου τοῦ 1380, οἱ Ναβαρραῖοι ἐτράπησαν πρὸς τὴν Ἀττικὴν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ματθαίου (Mahiot) Κοκκερέλ, θαλα-

μητόλου τοῦ βασιλέως τῆς Ναβάρρας, καὶ τοῦ Πέτρου Σουπεράνου, τοῦ ἐπονομαζομένου Βόρδου, ἤτοι Νόθου ¹. Οἱ πεπειραμένοι ἐκεῖνοι ἀρχηγοὶ ἔτυχον ἀξίας λόγου βοήθειας παρὰ τῶν ἡγετῶν τῆς σικελικῆς φατρίας, παρὰ τῶν ἱπποτῶν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, οἵτινες ἐξώρμησαν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ὅπως δηλώσωσι τὸ ἐν διασπάσει εὐρισκόμενον δουκάτον, παρὰ τοῦ κόμιστος τοῦ Κομβερσάνου, ὅστις φαίνεται ἐπιχειρήσας τότε δευτέραν ἀπόπειραν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς κληρονομίας τῶν προγόνων. Οὐχ ἦττον δ' ἐβοήθησαν αὐτοὺς καὶ αἱ ἀμοιβαῖαι ἀντιζηλῖαι τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν, αἷς ὑπέθαλπεν ἡ χαρακτηριστικὴ ἐπιθυμία τῶν Ἀθηναίων νὰ ποβῶσιν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τῶν πρωτείων τῶν Θηβῶν. Ἐν Βοιωτίᾳ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο περιῆλθον τὰ κάστρα εἰς τοὺς ἐκ Ναβάρρας ἰχυοδιώκτας. Τὸ ὠραῖον κάστρον τῆς Λεβαδείας, ὅπερ ἔτι καὶ σήμερον διασώζει τὴν ἀνάμνησιν τῶν Καταλωνίων αὐτοῦ κερῶν, εἶχε προδοθῆ ὑπὸ Ἑλληνας ἐκ Δυρραχίου, καὶ ἡ πρωτεύουσα εἶχε παραδοθῆ ὑπὸ δύο Ἰσπανῶν προδοτῶν. Ἀλλὰ τὸ φρούριον τῶν Σαλώνων ἀντέσχεν εἰς τὰς ἐπιθέσεις αὐτῶν, καὶ ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν χάρις εἰς τὴν ἀνδρείαν τοῦ φρουράρχου αὐτῆς Ῥωμαίου de Bellarbe καὶ εἰς τὴν πίστιν τοῦ πάντοτε προθύμου νοταρίου Δημητρίου Ῥένδη διεσώθη, ματαιωθεῖσάν τῶν μηχανορραφῶν μικροῦ στίφους δυσηρεστημένων. Αἱ σοβαραὶ αὐταὶ ἀποτυχίαι παρέλυσαν τὴν ὁρμὴν τῶν ἐκ Ναβάρρας μαχητῶν. Ἡ ἐμφάνις αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι εἶχε θορυβήσει ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ καὶ ταῖς νήσοις μικροὺς δυνάστας, καὶ οἱ Ναβαρραῖοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ὁπόθεν μετὰ δύο περίπου ἔτη ἐξεδιώχθησαν ὀριστικῶς. Ἐκεῖθεν δὲ προεχώρησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἴδρυσαν ἡγεμονίαν κατ' ὄνομα μὲν χάριν τοῦ Ἰακώβου de Bauk, πράγματι δὲ χάριν ἑαυτῶν.

Οἱ λαοὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Σαλώνων, ὧν ἡ πίστις πρὸς τὸ στέμμα τῆς Ἀραγωνίας εἶχε σώσει τὰ δουκάτα, ἐνόησαν τελείως τὴν σημασίαν τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῶν καὶ εἶχον ἀπόφασιν νὰ τύχωσιν ἀμοι-

¹ B u b i ó y L i u c h Ἰὼς Navarros en Grecia σ. 309 σημ. 2. Ἡ ἐρμηνεία αὐτῆ τοῦ ἐπωνύμου τοῦ Σουπεράνου ἐκ τῆς λέξεως boit σημαίνουσης τὸν νόθον, εἶνε πολὺ πιθανωτέρα τῆς τοῦ D u c a n g e ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὸν Κί ν ν α μ ο ν (ἐκδ. Β ό ν ν η ς σ. 392), λέγοντος, ὅτι ἐκαλεῖτο οὕτως ἐπειδὴ ὁ μέλας Πρίγκιψ τῆς Ἀγγλίας εἶχε παραχωρήσει εἰς αὐτὸν τὴν αὐτονομίαν τῶν Βορδιγάλλων (Bordeaux).

βῆς ἐπ' αὐταῖς. Διὸ αἱ κοινότητες ἀμφοτέρων τῶν πόλεων ἐκείνων ὑπέβαλον εἰς τὸν βασιλέα Πέτρον αἰτήσεις, καὶ αἱ διομολογήσεις ἐκείναι συνταχθεῖσαι ἐν καταλωνικῇ διαλέκτῳ, διεσώθησαν εὐτυχῶς ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Βαρκελώνος. Ἀμφότεραι δ' αἱ διομολογήσεις, αἱ τε τῶν Ἀθηνῶν καὶ αἱ τῶν Σαλώνων, ἀνακρέονται καὶ εἰς ζητήματα προσωπικά, αἰτήσεις περὶ ἀπονομῆς προνομίων, γαιῶν καὶ τιμῶν εἰς ἓνα ἢ εἰς ἄλλον πιστὸν ἄνδρα, κυρίως δὲ εἰς τὸν πιστότατον τῶν ὑπηκόων τοῦ βασιλέως, τὸν Δημήτριον Ῥένδην. Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῆς Φραγκοκρατίας οὐδεὶς Ἕλληνα εἶχε διακριθῆ ἐπὶ τοσοῦτον ὅσον ὁ πρόθυμος εἰς παροχὴν ὑπηρεσιῶν ἐκεῖνος νοτάριος, ὅστις τότε ἔλαβεν ἐκτεταμένους ἀγρούς, κτήματα καὶ δουλοπαροίκους ἐν τε τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ Βοιωτίᾳ. Ἄλλ' ἐν ταῖς ἀθηναϊκαῖς αἰτήσεσι περιλαμβάνοντο καὶ ὄροι γενικωτέρου χαρακτῆρος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέβαλον εἰς τὴν κεντρικὴν ἀρχὴν τῶν Θηβῶν τὴν πρόσκλησιν περὶ συνεχίσεως τῆς ἀρτίως κτηθείσης αὐτονομίας αὐτῶν καὶ περὶ ἀδείας τοῦ κληροδοτεῖν τὰς κτήσεις αὐτῶν καὶ τοὺς παροίκους εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Ἄλλ' ἀμφότεραι αὐταὶ αἱ παρακλήσεις ἀπερρίφθησαν διαρρήδην. Ὁ βασιλεὺς Πέτρος ἀπήντησεν εἰς τοὺς ὑποβαλόντας τὴν αἴτησιν, ὅτι ἐσκόπει νὰ διοικήσῃ τὸ δουκᾶτον ὡς ἀδιαίρετον ὅλον καὶ ὅτι οὐδεὶς λόγος ἰδύνατο νὰ γείνη περὶ αὐτοδιοικήσεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὑπέμνησε δὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὅτι οἱ Καταλώνιοι ἀπετέλουν μόνον μικρὰν φρουρὰν ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι, ἂν ἡ ἁγία ἐκκλησία ἀπέβαινε κυρία τῶν κτήσεων αὐτῶν, οὐδεὶς ἤθελεν ἀπομείνει ὅπως ὑπερασπίσῃ τὴν χώραν. Πρὸς τούτοις δὲ παρετήρησεν, ὅτι αἱ τοιαῦται ἀποφάσεις δὲν εἶχόν τι τὸ βαρὺ, ἐπειδὴ ὁ νόμος τῶν Ἀθηνῶν ἦτο ὁ αὐτὸς καὶ ὁ τῶν βασιλείων αὐτῶν, τῶν τῆς Μαῖορικῆς καὶ τῆς Βαλεντίας. Καὶ ἦτο μὲν πρόδηλος ἡ ὀρθροφροσύνη τῆς πολιτικῆς τοῦ βασιλέως ἐν ταῖς ἰδιαιτέροις περιστάσεσι τῆς πολιτείας τῶν Καταλωνίων, ἀλλ' ἡ αἴτησις αὕτη δεικνύει τὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησίας, δύναμιν, ἣν σπανίως συναντῶμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος.

Πάντων τῶν δουκῶν τῶν ἀρχάντων τῶν Ἀθηνῶν ὁ Πέτρος Δ' ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκφρασθεὶς μετ' ἐνθουσιασμοῦ περὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ παιητικὸς μονάρχης, ὅστις ἦτο αὐτὸς καὶ τρουβαδοῦρος καὶ χρονογράφος, ἐχαρακτήρισεν εὐγλώττως τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον βράχον ὡς «τὸ πολυτιμότερον τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπαρχόντων κειμηλίων

καὶ τοιοῦτον οἶον μάτην ἴθελον μιμηθῆ ἅπαντες ὁμοῦ οἱ βασιλεῖς τῆς χριστιανωσύνης». Εἶχεν ἀναντιρρήτως ἀκούσει ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ ἐπισκόπου τῶν Μεγάρων Boyl ὅστις εἶχεν ὑπάρξει ἐξημέριος τοῦ εὐκτηρίου τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐν τῷ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως μεγάρῳ τοῦ διοικητοῦ, περιγραφὴν τῶν ἀρχαίων μέχρως ἐκείνου τοῦ χρόνου ὡς τὸ πλεῖστον ἀπαραφθόρων κτιρίων, ἅτιν' ἄριστα ἐγίνωσκεν ὁ ἐπίσκοπος ἐκεῖνος. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔρρονοι, ὅτι δώδεκα ὀπλῆται ἤρχον προὐσῆσαν τοῦ φραεινοταίτου ἐκείνου κειμηλίου τοῦ στέμματος αὐτοῦ.

Ὁ Πέτρος τότε ἔπραξε πᾶν τὸ δυνατόν ὅπως ἐπανορθώσῃ τὰ δεινὰ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Διέταξε γενικὴν ἀμνηστίαν ὑπὲρ πάντων τῶν κατοίκων τῶν δουκάτων καὶ ἐπεδαψίλευσεν ἀμοιβὰς εἰς πιστὰς πόλεις καὶ εἰς ἀφωσιωμένους ἄνδρας. Ἡ Λεβιάδεια, ἣτις ἐξηκολούθει οὔσα κατὰ τὴν καταλωνικὴν περίοδον πόλις προνομιοῦχος, οὐ μόνον ἔτυχεν ἐπικυρώσεως τῶν δικαιωμάτων αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπέβη ἔδρα τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐν Ἑλλάδι. Ὡφείλετο δὲ αὕτη ἡ τιμὴ εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἐφυλάσσετο τότε ἡ κάρα τοῦ ἁγίου. Τὸ δὲ πάντων σπουδαιότατον διὰ τὴν μέλλουσαν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, ὁ βασιλεὺς παρεχώρησεν ἀπαλλαγὴν φόρων ἐπὶ δύο ἔτη εἰς ἅπαντας τοὺς Ἀλβανούς ὅσοι ἔμελλον νὰ ἔλθωσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τοῖς ἠρειμωμένοις δουκάτοις. Τοῦτο δ' ὑπῆρξεν ἡ ἀοχὴ τῆς ἀλβανικῆς ἐκείνης ἐποικίσεως ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἣς πολλὰ ἴχνη διαμένουσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ πληθυσμῷ καὶ ταῖς τοπωνυμίαις τῆς χώρας.

Ἄλλ' οἱ Ἀλβανοὶ ἐποικοὶ ἤλθον παρὰ πολὺ ἀργὰ καὶ δὲν ἠδύναντο πλεόν νὰ σώσωσι τὴν καταλωνικὴν κυριαρχίαν. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ Ἀκροκορίνθου καὶ ἀπὸ τῶν διχορύφων Μεγάρων ὁ Νέριος Ἀτσαϊώλης, ὁ τυχάρπαστος Φλωρεντίνος, εἶχεν μετὰ προσοχῆς ἐπιτηρήσει ἀγρύπνως τὴν ταχεῖαν διάλυσιν τῆς ἰσχύος τῶν Καταλωνίων. Ἡτένιζε χώραν ἐξησθενημένην ὑπὸ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ξένης ἐπιδρομῆς. Ἐγίνωσκεν, ὅτι ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι δοῦξ ἔζη ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, ἀπορροφώμενος ὑπὸ πολλῶν υποθέσεων σπουδαίων. Ἐβλεπε τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ δουκὸς ἀνακαλουμένους εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἢ εἰς τὴν Σικελίαν, ἐν ᾗ οἱ ἀρχαῖοι οἴκοι τῶν ἡμερῶν τῆς κατακτήσεως εἶχον σχεδὸν ἐπ' ἴσης ἐκλίπει ἢ οἱ ἐκ Γαλλίας, οὓς εἶχον ἐξώσει. Ἦτο ἀνὴρ δραστήριος, ἄνευ δισταγμῶν, ἄνευ φόβου, καὶ ἀπεφάσισε

νὰ πλιῆξῃ. Μισθώσας γαλέραν ἐκ τοῦ βενετικοῦ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ναυστάθμου ἐπὶ τῷ προσχήματι, ὅτι ἔμελλε νὰ σαρώσῃ Τούρκους πειρατὰς ἀπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, συνήθρῃσε μέγα σῶμα ἰππέων καὶ ἐπεζήτησεν ἀφορμὴν ἀναμίξεως. Εὐκαιρίαν δὲ καταλύσεως τοῦ δουκάτου τῶν Ἀθηναίων παρέσχεν ἡ ὑπερφροσύνῃ εὐγενεῶς δεσποίνης. Καὶ δὴ ὁ Νέριος ἐζήτησε παρὰ τῆς χήρας κομίσεως τῶν Σαλώνων νὰ ἐκδώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα εἰς τὸν ἀδελφὸν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Πέτρον Σαρακηνόν, γόνον οἴκου ἐκ τῆς ἰταλικῆς Σιένης, ἀπὸ μακροῦ ἐγκαταστημένου ἐν Εὐβοίᾳ. Ἡ κόμισσα, εἰς ἣς τὰς φλέβας ἔρρεε τὸ αὐτοκρατορικὸν αἷμα τῶν Καντακουζηνῶν, ἀπέρριψε μετὰ περιφρονήσεως τὴν πρότασιν τοῦ φλωρεντίνου τραπεζίτου, καὶ ἐμνήστευσε τὴν θυγατέρα μετὰ Σέρβου ἡγεμονίσκου τῆς Θεσσαλίας. Φράγχοι τε δὲ καὶ Ἕλληνες ἐν Σαλώνοις ἠγανάκτησαν ἐπὶ τῇ κηδεστίᾳ ἐκείνῃ μετ' ἀνδρὸς Σλάβου. Οἱ ἔλπει τοῦ Νερίου ἐπέδραμον τὴν κομιτείαν καὶ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ δουκάτου, ἡ δὲ γαλέρα αὐτοῦ ἔπλευσε κατ' εὐθείαν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Οἱ δὲ Καταλώνιοι, στερούμενοι ἡγέτου, ἐπειδὴ ὁ γενικὸς ἐπίτροπος εἶχεν ἀπέλθει εἰς τὴν Ἰσπανίαν, δὲν ἀντέταξαν ἀντίστασιν ἀξίαν λόγου, μόνον δὲ ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὀλίγα ἄλλα κάστρα ἀντέσχον. Μάτην ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας ἀπέστειλε τὸν Πέτρον de Rau, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν. Ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ἀξιωματικός, ὁ τελευταῖος ἐκ Καταλωνίας φρούραρχος τῆς ἐνδοξαίας τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀκροπόλεων, ὑπερησπίσθη τὸ κάστρον τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ δώδεκα μῆνας καὶ ὑπερέκεινα, ἕως τῆς 2 Μαΐου 1388 παρεδόθη καὶ τοῦτο εἰς τοὺς Φλωρεντίνους. Μάτην, ὡς τελευταία ἐλπίς, προσεφέρετο τὴν 22 Ἀπριλίου εἰς τὴν Κόμισσαν τῶν Σαλώνων, εἰὰν ἠδύνατο αὕτη νὰ τὸ σώσῃ¹. Μάτην ὁ νέος βασιλεὺς τῆς Ἀραγωνίας ὑπέχθη εἰς τοὺς συνδικαίους τῶν Ἀθηναίων νὰ ἐπισκεφθῇ «μέρος τοῦ βασιλείου αὐτοῦ οὕτως ὀνομαστὸν» καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἔπεμπε στόλον, ἵνα «καταισχύνῃ τοὺς ἐχθρούς». Δὲν γινώσκομεν, ἂν ὁ στόλος οὗτος ἔφθασέ ποτε· ἀλλ' ἂν πράγματι κατέπλευσεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ἡ ἀφίξις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀναφελής. Καὶ οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας ἐθεράπευον τὴν ματαιοφροσύνῃν αὐτῶν διορίζοντες γενικὸν ἐπίτροπον ἐπὶ ψιλῷ ὀνόματι ἢ καὶ δοῦκα, ἀπὸ δὲ ποτε καὶ

1. Rubio in *Anuari de l' Institut*, 1917), 253.

ἐξήγειρε θόρυβον ἐν Ἀθήναις τὸ ἄγγελμα ἐκστρατείας. Ἀλλ' ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ εἶδησις προήρχετο ἀπλῶς ἐκ τῆς συνήθους κομπορημοσύνης τῶν Καταλωνίων. Ἡ σημαία τῆς Ἀραγωνίας οὐδέποτε πλέον ἐκυμάτισε καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἐπάλλξεων τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τὸ δουκᾶτον περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἀιζαΐώλας.

Ἡ μεγάλη Ἐταιρεία τῶν Καταλωνίων ἐξηφανίσθη ἐκ τῆς ἀττικῆς γῆς μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος μεθ' ἧς καὶ ἡ βροχὴ ἀπὸ τοῦ φωτεινοῦ αὐτῆς ἐδάφους. Καθ' ἃ οἱ Βουργούνδιοι αὐτῶν προκάτοχοι, οἱ τυχοδιῶκται ἐκεῖνοι μαχηταί, κατέκτησαν, ἀλλὰ δὲν ἐρριζώθησαν ἐν τῇ χώρᾳ. Καὶ τινες μὲν αὐτῶν ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Σικελίαν, περὶ τινῶν δ' αὐτῶν, ὡς περὶ τοῦ Ballester, τοῦ τελευταίου Καταλωνίου ἀρχιεπισκόπου τῶν Ἀθηνῶν, γίνεται λόγος ὡς διατριβόντων ἐν Καταλωνίᾳ· ἄλλοι δέ, ὧν μεταξὺ οἱ δύο κλάδοι τοῦ οἴκου τῶν Φαδρίγων, ἐξηκολούθησαν διαμένοντες ἐπὶ τινα χρόνον ὁ μὲν ἐν Σαλώνοις, ὁ δ' ἐν Αἰγίνῃ, ὅπου εὐρίσκομεν τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, τοὺς ἐκ τοῦ οἴκου Καοπένα, ἄρχοντας μέχρι τοῦ 1451. Ἐκ τοῦ γεγονότος δὲ τούτου ἐξηγεῖται ἡ καύχησις ἐκείνη πολὺ μεταγενεστέρου Καταλωνίου συγγραφέως τοῦ Rena y Fagel, καθ' ἣν οἱ συμπολίται αὐτοῦ διετήρησαν τὴν ἀρχαίαν αἰγλήν· αὐτῶν ἐν Ἑλλάδι μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ἐκεῖσε δὲ οἱ Καταλώνιοι μετήνεγκον τὴν κίραν τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐκεῖθεν ἀνεκομίσθη αὕτη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Μείζονος (San Giorgio Maggiore) ἐν Βενετίᾳ, ὅτε οἱ Βενετοὶ διεδέχθησαν τοὺς Καοπένα ὡς δυναστὰς τῆς Αἰγίνης. Καὶ τὴν σήμερον δ' ἔτι εὐγενῆς τις οἰκογένεια τῆς Ζακύνθου φέρει τὸ ὄνομα Καταλιᾶνος, καὶ ἐν Θήρᾳ ὑπάρχουσα τρεῖς οἴκοι καταγωγῆς ἰσπανικῆς, οἱ τῶν Δακορώνα, Δεκιγάλα, καὶ Δελένδα, εἰς οὓς ἀνῆκεν καὶ ὁ καθολικὸς ἀρχιεπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν. Πλὴν δὲ τῶν κάστρων τῶν Σαλώνων, τῆς Λεβαδείας καὶ τῆς Λαμίας καὶ τῆς σειρᾶς τῶν πύργων μεταξὺ Λεβαδείας καὶ Θηβῶν λείψανον τῆς ἐν Ἑλλάδι διαμονῆς τῶν Καταλωνίων εἶνε ἡ περίεργος τοιχογραφία τῆς Θεοτόκου βρεφοκρατούσης ἡ εὐρισκομένη σήμερον ἐν τῷ ἐν Ἀθήναις μουσεῖῳ τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρείας καὶ προερχομένη ἐκ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ πλησίον τῆς Πύλης τῆς Ἀγορᾶς. Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τοὺς προκατόχους δὲν ἔκοψαν οἱ Καταλώνιοι νομίματα, καὶ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς αὐτοὺς δὲν εἶχον ἐν μέσῳ αὐτῶν

αὐλὴν, ἥτις νάγᾳγῃ εἰς χλιδὴν καὶ λεπτότητα ἤθῶν. Ἄλλ' οὐχ ἦττον καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Καταλωνίων ὑπῆρχεν ἐν Ἀθήναις ποιά τις παιδείυσις. Ἐπιμελὴς Ἀθηναῖοσ ἱερεὺσ ἀντέγραψεν ἔργα ἱατρικά, καὶ γίνεται λόγοσ περὶ βιβλιοθηκῶν ἀνηκουσῶν εἰσ τοὺσ καθολικοὺσ ἐπισκόπουσ Σαλώνων καὶ Μεγάρων.

Οἱ Ἕλληνεσ ἐπὶ μακρὸν ἀνεμιμνήσκοντο μετὰ τρόμου τῆσ κηριαρχίασ τῶν Καταλωνίων. Ἑλληνίσ κόρη ἐν τινι μεσαιωνικῶ ἴσμητι δεῖται, ὅπωσ ὁ ἀπατήσασ πέση ἴσ ἐ Καταλάνου χέρια. Καὶ πρὸ μᾶσ δ' ἔτι γενεᾶσ τοῦ ὀνόματοσ τῶν Καταλωνίων ἐγίνετο χοῆσισ ἐπὶ ἐξυβοίσει ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Ἀκαρναίᾳ, Μεσσηνίᾳ, Ἀκωνικῇ καὶ Τριπόλει. Ἄλλ' οὐχ ἦττον, καθ' ἡ εἶδομεν, οἱ Ἕλληνεσ οὐδὲ δάκτυλον ὑψωσαν, ὅπωσ βοηθήσαι τὴν παλινόρθωσιν τῶν Γάλλων, ὅτε οὗτοι ἠδύναντο νὰ προσδοκίσωσι τὴν ἀνάκτησιν τοῦ δουκάτου, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίασ ἔχομεν διάφορα παραδείγματα Ἑλλήνων παρεχόντων ἐξοίρετον βοήθειαν εἰσ τοὺσ Καταλωνίουσ ἐναντίον τῶν Ναβαρραίων. Καὶ ὑπῆρχαν μὲν πιθανῶσ τραχύτεροι τῶν Γάλλων, ἀλλ' ἡ δυσφημία αὐτῶν προῆλθε πρὶν ἢ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ ἔγειναν ἐπιφυλακτικώτεροι καὶ ἀνεκτικώτεροι εἰθὺσ ὡσ ἀπέβησαν ἀξιοὶ ὑπολήψεωσ. Ἐν δὲ ταῖσ καθ' ἡμᾶσ ἡμέραισ εὖρον θαυμαστάσ καὶ ἀπολογητάσ μεταξὺ τῶν ἰδίων αὐτῶν συμπολιτῶν, οἵτινεσ καυχῶνται δικαίωσ ἐπὶ τῷ ὅτι ἡ ὀνομαστοτάτη τῶν πόλεων τοῦ κόσμου διωκίθη ἐπὶ δύο γενεᾶσ ὑπὸ τῶν γόνων τῆσ Καταλωνίασ, ἐν δὲ τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἐν ᾗ οὐδὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντοσ, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ δικαίωμα νὰ κατέχωσι θέσιν.